

Nova evangelizacija u naučavanju pape Franje

Kovačić, Jasmina

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Catholic Faculty of Theology / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:120:839243>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-21**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Catholic Faculty of Theology](#)

**SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET U ĐAKOVU**

**NOVA EVANGELIZACIJA U NAUČAVANJU PAPE
FRANJE**

Diplomski rad

Mentor: Dr. sc. Davor Vuković

Student: Jasmina Kovačić

Đakovo, 2018.

Sadržaj:

Sažetak.....	3
Summary.....	4
Uvod.....	5
1. Evangelizacija i nova evangelizacija	7
1.1. Pojam evangelizacija u Katoličkoj Crkvi.....	7
1.1.1. Od Krista navjesticitelja k Crkvi navjesticiteljici.....	9
1.1.2. Sadržaj evangelizacije.....	11
1.1.3. Načini evangelizacije.....	12
1.1.3.1. Putevi evangelizacije	13
1.1.4. Uloga Duha Svetoga	14
1.2. Nova evangelizacija	16
1.2.1. Početak nove evangelizacije	17
1.2.2. Potreba za novom evangelizacijom	18
1.2.3. Walter Kasper o novoj evangelizaciji.....	19
1.2.3.1. Nova evangelizacija kao pastoralni izazov.....	19
1.2.3.2. Nova evangelizacija kao teološki izazov.....	21
1.2.3.3. Nova evangelizacija kao duhovni izazov	22
2. Nova evangelizacija u mislima i nauku pape Franje	24
2.1. Evangelizirana Crkva koja evangelizira.....	25
2.1.1. Crkva treba biti otvorena	25
2.1.2. Crkva treba biti radosna.....	27
2.1.3. Marija je majka evangelizacije	29
2.2. Poslanje i svjedočenje vjere u Isusa Krista	30
2.2.1. Nova evangelizacija je zadaća cijele Crkve.....	31
2.2.2. Prenošnje Riječi Božje	33
2.2.2.1. Tri puta prenošenja Riječi prema papi Franji	33
2.2.2.2. Prenošnje Riječi mladima	34
2.2.3. Milost je nužna za evangelizaciju.....	36
2.2.4. Kristovo uskrsnuće kao središte kršćanske poruke.....	36
2.3. Komunikacija u službi naviještanja evanđelja	37
2.3.1. Komunikacija po primjeru pape Franje	38
2.3.2. Uloga medija u Papinu naučavanju	39
2.3.3. Opasnosti pogrešnih interpretacija.....	40

2.3.4.	Crkva je pozvana ući u svijet.....	41
3.	Izazov siromaštva u novoj evangelizaciji	43
3.1.	Uzroci siromaštva i čitanje znakova vremena.....	43
3.1.1.	Socijalna nejednakost	44
3.1.2.	Idolatrija novca	45
3.1.3.	Novac koji vlada umjesto da služi	46
3.1.4.	Kultura isključivanja.....	47
3.2.	Pastoralna i misijska preobrazba Crkve	48
3.2.1.	Siromaštvo kao teološka kategorija	49
3.2.1.1.	Ljubav prema siromasima kao srž evanđelja.....	50
3.2.2.	Siromašna Crkva za siromašne	51
3.2.2.1.	Duhovna svjetovnost	52
3.2.2.2.	Siromasi duhom.....	53
3.2.3.	Solidarnost u novoj evangelizaciji	54
3.2.4.	Uključivanje siromašnih u društvo	56
3.2.4.1.	Integracija izbjeglica i prognanika	57
4.	Temeljni naglasci pape Franje	59
4.1.	Globalizacija ravnodušnosti	59
4.2.	Siromašna Crkva za siromašne	60
4.3.	Milosrđe	61
4.4.	Obnova Crkve	62
	Zaključak	64
	Bibliografija.....	66

Sažetak

Pontifikat pape Franje obilježen je velikim izazovom današnjega svijeta koji potrebuje veću angažiranost Crkve u evangelizacijskom djelovanju. Djelovanje pape Franje svjedoči o načinima evangelizacije te poziva na pokretanje procesa koji se tiču unutarcrkvene reforme. Želimo prikazati važnost nove evangelizacije u samim strukturama Crkve koja Crkvu čini evangeliziranom i osposobljenom za evangelizaciju. Nalazimo se u svijetu koji marginalizira čovjeka, a u središte stavlja idolatriju novca. U tom smislu želimo naglasiti i brigu za siromašne koja označuje trajnu zadaću Crkve. Upravo je ta svijest o svijetu kojem je potrebna nova evangelizacija, svijetu u kojem vlada socijalna nejednakost, idolatrija novca i kultura isključivanja, izazvala poticaj za ovaj rad u kojem se nastoji prikazati naučavanje pape Franje u rješavanju tih problema.

Rad se sastoji od četiri dijela. Prvi dio ukazuje na bitne razlike i nastanak pojmova evangelizacije i nove evangelizacije. Drugi dio govori o novoj evangelizaciji u nauku pape Franje. Ovdje se govori o važnosti otvorene, evangelizirane Crkve, važnosti poslanja i svjedočenja evanđelja te komunikaciji koja je u službi naviještanja Riječi. Treći se dio osvrće na ciljeve nove evangelizacije u odnosu prema siromaštvu i siromasima u smislu pastoralne i misijske preobrazbe Crkve. U zadnjem dijelu ponovno ćemo istaknuti temeljne naglaske pape Franje te zaokružiti temu u njezinim bitnim oznakama.

Ključne riječi: papa Franjo, (nova) evangelizacija, evangelizirana Crkva, milost, komunikacija, siromaštvo, socijalna nejednakost, idolatrija novca, globalizacija ravnodušnosti, kultura isključivanja, misijska preobrazba Crkve, solidarnost.

Summary

New evangelization in teaching of pope Francis

The pontificate of pope Francis is marked with big challenge of today's world that needs bigger Church engagement in evangelization. The work of pope Francis shows the ways of evangelization that induce reforms inside Church. We want to show the importance of new evangelization in Church structures that makes it evangelized and capable for evangelization. We are in the world that makes people marginal and idealizes money. We want to emphasize the care for the poor which is permanent Church mission. Awareness of the world that needs new evangelization, where social imbalance and money ideology rule encouraged us to show how pope Francis is trying to solve these problems.

This work is made of four parts. The first part shows the differences and genesis of terms of evangelization and new evangelization. The second part tells us about the new evangelization in work of Pope Francis. The accent is on the importance of evangelized Church, witnessing gospel and communication that is in service of the Word of God. The third part is about the goals of the new evangelization which refer to Church mission transformation considering poverty and the poor. In the last part we will put the accent on pope Francis teachings.

Key words: Pope Francis, (new) evangelization, evangelized Church, grace, communication, poverty, social imbalance, money ideology, apathy globalisation, Church mission transformation, solidarity.

Uvod

„Pođite po svem svijetu i propovijedajte evanđelje svemu stvorenju“ (Mt 16,15) riječi su upućene prvoj kršćanskoj zajednici kao program za djelovanje. Isus daje poslanje apostolima da propovijedaju onima koji ga još nisu upoznali. To je prvotno misijsko djelovanje Crkve koje je trajno poslanje Crkve. Međutim, nalazimo se u svijetu čiji je problem sve veći broj raskršćanjenih osoba koje su krštene, ali ne žive kršćanskim životom. Tu se javlja potreba reevangelizacije ili nove evangelizacije koja želi ponovno vratiti čovjeka u blizak odnos s Kristom. Nova evangelizacija zapravo označava proces u kojem Crkva promatra znakove vremena te prema njima promišlja o svom daljnjem djelovanju. Važno je da Crkva uvijek osluškuje potrebe čovjeka i u tom vidu djeluje. Papa Franjo, naime, u apostolskoj pobudnici *Evangeliu gaudium* ukazuje na probleme današnjega svijeta. Ono što možemo uočiti jest da se nalazimo u krizi gdje čovjek gubi radost i polet jer je njegovo dostojanstvo ugušeno u procesu razvoja tehnike i ekonomije nejednakosti i isključivanja. Papa Franjo će takvu ekonomiju nazvati „ekonomija koja ubija.“¹ Cilj rada je ukratko prikazati temeljne društvene i ekonomske probleme kako bi došli do njihovih uzroka i ukazali na važnost (nove) evangelizacije kao bitnog procesa u njihovom rješavanju. Pitamo se kako izići iz krize u kojoj se danas nalazi čovjek. Taj ćemo proces prikazati kroz primjer i naučavanje pape Franje.

Rad je podijeljen u četiri dijela. U prvom ćemo dijelu uvesti u teme evangelizacije i nove evangelizacije. Prikazat ćemo nastanak tih dvaju pojmova, njihov sadržaj i načine. Detaljnije ćemo se baviti novom evangelizacijom kao pastoralnim, teološkim i duhovnim izazovom prema riječima Waltera Kaspera.

Drugi će se dio rada baviti novom evangelizacijom prema mislima i nauku pape Franje. Istaknut ćemo važnost i potrebu Crkve koja sama treba biti evangelizirana kako bi mogla evangelizirati. Ona prema tome mora biti otvorena i radosna kako bi svjedočila svojim životom vjeru u Isusa Krista. Prikazat ćemo kako papa Franjo svjedoči svojim životom i ukazuje na važnost komunikacije u sredstvima društvenog priopćivanja.

Nadalje, u trećem dijelu ćemo se baviti izazovima siromaštva u novoj evangelizaciji. Iščitavajući znakove vremena uočiti ćemo koje uzroke siromaštva Papa uočava. Također, govoriti ćemo o pastoralnoj i misijskoj preobrazbi Crkve na koju neprestano poziva.

¹ Usp. A. TORNIELLI, G. GALEAZZI, *Papa Franjo, ova ekonomija ubija*, Verbum, Split, 2015., str. 49.

Konačno, u zadnjem ćemo se dijelu ponovno pozvati na temeljne naglaske pape Franje te u bitnom zaokružiti misao kao zaključnu tezu na temelju iznesenog Papinog nauka.

1. Evangelizacija i nova evangelizacija

Gospodin daje apostolima evangelizacijsko poslanje koje ima sveopće značenje: „Pođite po svem svijetu, propovijedajte Evanđelje svemu stvorenju“ (Mk 16,15). Te riječi su prvoj kršćanskoj zajednici bile program za djelovanje. Taj prvi navještaj je upravljen onima koji nikad nisu čuli Radosnu vijest o Isusu Kristu.² Gospodin je svoje apostole poslao svim osobama, narodima i mjestima. To je jedinstvena misija. To je prije svega misijsko djelovanje koje je prvotno, bitno i nikad gotovo djelovanje Crkve. Trajno poslanje Crkve je da donese evanđelje onima koji još ne poznaju Krista. To je posebna misionarska zadaća koju Krist svakodnevno povjerava Crkvi.³

Međutim, sve više se javlja potreba za novom evangelizacijom. Taj navještaj je neophodan zbog raskršćenjenih prilika u naše doba, zbog osoba koje su krštene, ali žive mimo kršćanskog života. Crkva treba posvetiti brigu onima koji su već primili vjeru. Ta je vjera sve više suočena sa sekularizmom, na udaru je kušnji i prijetnji. Zbog toga je potrebna briga Crkve da ju svakodnevno hrani i jača. Prema tome evangelizirati često znači vjerniku pružati tu hranu i pomoć kako njegova vjera ne bi došla u opasnost da propadne zbog iznemoglosti.⁴

U ovom poglavlju bavit ćemo se pojmovima evangelizacije i nove evangelizacije. Prikazat ćemo kontekst nastajanja tih pojmova te ono što ih bitno karakterizira. Cilj nam je prikazati važnost evangelizacije i nove evangelizacije danas.

1.1. Pojam evangelizacija u Katoličkoj Crkvi

Crkva je od svojih početaka ispunjavala misiju poslanja i evangeliziranja iako je pojam evangelizacije kod katolika bio vrlo rijetko upotrijebljen do Drugog vatikanskog sabora. Pojam evangelizirati proizlazi od grčkog pojma *euangelizo* što znači donijeti ili donositi radosnu vijest. Jedan od uzroka iščezavanja tog pojma jest ustaljeno statičko poimanje kršćanstva na Zapadu posebice nakon Tridentskog sabora te usko vezivanje pojma uz protestantizam. Pojam evanđelje se usputno navodi samo jedanput u dokumentima Prvoga vatikanskog sabora (1869.-1870.) te se ne spominju izrazi

² Usp. PAVAO VI., *Evangeli nuntiandi – Naviještanje evanđelja. Apostolski nagovor o evangelizaciji u suvremenom svijetu* (8. XII. 1975.), KS, Zagreb, 2000., br. 49.-52. (dalje: EN)

³ Usp. IVAN PAVAO II., Enciklika *Redemptoris missio. Enciklika o trajnoj vrijednosti misijske naredbe* (7. XII. 1990.), KS, Zagreb, 1991., br. 31. (dalje: RM)

⁴ Usp. EN, br. 52.-54.

evangelizacija ili evangelizirati. Ti se pojmovi uvode tek sa Drugim vatikanskim saborom što označava preokret u samosvijesti Crkve i njezinog poslanja. Sekularizacija, dekristijanizacija te novonastalo pluralističko shvaćanje stvarnosti posljednjih stoljeća probudilo je u katolicima svijest da se kršćaninom ne postaje samo po mjestu rođenja i kulturi kojoj pripada, nego da je vjera ona koja se tiče osobne odluke. Također, ono što dovodi do ove promjene svijesti je biblijski pokret, povratak na izvore te ekumensko gibanje koje je usmjeravalo kršćane prema temeljnoj poruci spasenja koja je za sve u Isusu Kristu. Tumačenje pojma evangelizacije nalazimo u pobudnici *Evangelii nuntiandi*. Evangelizacija za katolike označava obraćenički proces koji započinje od navještaja evanđelja te ide prema sve dubljem ulaženju u misterij Božje ljubavi i Kraljevstva Božjega. Taj evangelizacijski proces je Božji poziv da se Radosna vijest navješta riječju i djelom, a pokreće ga Duh Sveti. Prvotni navještaj evanđelja vodi prema obraćenju, a u kršćanskim zajednicama se on produbljuje.⁵ Evangelizacija je prije svega navještaj Kraljevstva Božjega, a sve drugo s obzirom na nj dobiva vrijednost. Također je navještaj Radosne vijesti usmjeren prema oslobođenju od grijeha.⁶ Evangelizacija je ono na što su pozvani svi vjernici i označuje trajni proces putovanja prema Bogu. Prema fundamentalističkom tumačenju čin slušanja i prihvaćanja radosne vijesti bitno uključuje i trenutak osobnog obraćenja i postignutog spasenja.⁷ Dakle, kad govorimo o evangelizaciji stavljamo naglasak na onaj prvi navještaj i osobnu odluku.⁸ Prvi navještaj ima središnju i nenadomjestivu ulogu. Taj navještaj čovjeka uvodi u misterij ljubavi Boga koji poziva čovjeka da u Kristu s njim stupi u osoban odnos. Iz tog navještaja proizlazi vjera, a misijsko djelovanje teži obznaniti Kristov misterij.⁹

Pojam evangelizacija je u postkoncilskom vremenu postala izraz za cjelokupnu misiju Crkve. Papa Pavao VI. je posvetio svoj pontifikat zadaći evangelizacije.¹⁰ Pavao VI. u apostolskoj pobudnici *Evangelii nuntiandi* prepoznaje evangelizaciju kao najdublji identitet Crkve koja postoji samo da bi evangelizirala.¹¹ Evangelizacija znači navještaj Isusa Krista te se ne može svesti samo na sociopolitičke projekte razvoja i oslobođenja.¹²

⁵ Usp. A. BOZANIĆ, *Evangelizacija i nova evangelizacija*, u: *Obnovljeni život* (53) 2 (1998.) str. 142.-143.

⁶ Usp. EN, br. 8-9.

⁷ Usp. *Isto*, br. 17.

⁸ Usp. A. BOZANIĆ, *Evangelizacija i nova evangelizacija*, str. 143.

⁹ Usp. RM, br. 44.

¹⁰ Usp. A. BOZANIĆ, *Evangelizacija i nova evangelizacija*, str. 144.

¹¹ Usp. EN, br. 14.

¹² Usp. *Isto*, br. 31-33.

Apostolska pobudnica pape Pavla VI. postaje *magna carta* današnjeg evangelizacijskog razmišljanja i djelovanja.¹³

1.1.1. Od Krista navjestitelja k Crkvi navjestiteljici

Sv. Luka bilježi svjedočanstvo koje Gospodin daje o sebi, sažima cjelokupno Isusovo poslanje: „Ta zato sam poslan“ (Lk 4,43). Svoj puni smisao te riječi dobivaju u povezanosti s riječima proroka Izaije koje Krist primjenjuje: „Duh Gospodnji na meni je jer me pomaza! On me posla blagovjesnikom biti siromasima (Lk 4,18; Iz 61,1). Blagovjesnik, Krist, prije svega navješta Kraljevstvo Božje koje je posvemašnje, a sve drugo tek dobiva vrijednost s obzirom na njega. Gospodin želi opisati kolika je sreća pripadati tom Kraljevstvu. Kao središte Radosne vijesti, Krist navješta spasenje, veliki dar Božji koji je oslobođenje od svega što čovjeka tlači, oslobađa od grijeha i Zloga. Sve je to započeto za Kristova života i konačno je dovršeno u njegovoj smrti i uskrsnuću, ali se mora ponavljati kroz povijest kako bi se potpuno ostvarilo na dan konačnoga Kristova dolaska. To Kraljevstvo i spasenje svaki čovjek može primiti kao milost i milosrđe, ali ih mora silom osvojiti, pripadaju silovitima kako kaže Gospodin (usp. Mt 11,12; Lk 16,16). Ono se osvaja kroz tegobe i patnje, živeći prema Evanđelju, odricanjima i po križu, u duhu blaženstva, no prije svega posvemašnjim nutarnjim obraćenjem, temeljnim preokretom, dubokom promjenom u shvaćanju i srcu (usp. Mt 4,17). Krist je Kraljevstvo Božje izvršio neumornim propovijedanjem koje predstavlja novost (usp. Lk 4,22). Te riječi upozoravaju na prisutnost Božje tajne, na njegov naum i njegovo obećanje, koji mijenjaju čovjekovo srce i čovjekovu sudbinu. Krist navještaj ostvaruje uz nebrojene znakove koji izazivaju zaprepaštenost i privlačnost da upoznaju Krista, da ga čuju i da mu se prepuste da ih preobrazi. Najveću važnost ima navještaj malenima i siromašnima kojima se propovijeda evanđelje te oni postaju njegovim učenicima, okupljaju se u njegovo ime, u veliku zajednicu koji u Njega vjeruju. Isus je morao umrijeti kako bi raspršene sinove Božje skupio u jedno (usp. Iv 11,52). Oni koji prihvate Radosnu vijest, snagom tog prihvaćanja i vjere, sabiru se u Ime Isusovo da bi zajedno tražili, gradili i živjeli Kraljevstvo. Čine zajednicu koja počinje navještati evanđelje. Zapovijed dana Dvanaestorici vrijedi za sve kršćane, premda na drugi način: „Idite, navješćujte Radosnu vijest“. Njih Petar naziva „narodom stečenim da navješta silna djela“ (1 Pt 2,9). Radosna

¹³ Usp. A. BOZANIĆ, *Evangelizacija i nova evangelizacija*, str. 144.

vijest o Kraljevstvu koje je započelo i koje dolazi vrijedi za sve ljude. Oni koji su je primili i koje okuplja u zajednicu, mogu je i moraju priopćivati i dalje širiti. Crkva zna da se Spasiteljeva riječ: „Treba da navješćujem Evanđelje o Kraljevstvu Božjem“ (Lk 4,43) posve na nju odnosi. Navješćivati nije samo na hvalu, već je to i dužnost (usp. 1 Kor 9,16). Za Crkvu je poslanje navještenja Evanđelja milost. Ona je kanal tog dara milosti, da pomiruje grešnike s Bogom, da nastavlja Kristovu žrtvu u svetoj misi. Iz Evanđelja vidimo da je Crkva već u svojim počecima bila usko vezana uz naviještanje Evanđelja. Crkva se rađa evangelizacijskim djelovanjem Isusa i Dvanaestorice. Nakon što je Crkva rođena iz poslanja, Krist ju također šalje: „Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode“ (Mt 28,19). Crkva nakon Kristova uskrsnuća ostaje u svijetu kao znak Njegove nazočnosti. Prije svega je pozvana nastaviti njegovo poslanje i njegovu ulogu navjestitelja Evanđelja¹⁴. Crkva se ne zatvara u sebe, nego njezin nutarnji život treba postati svjedočanstvo i izazvati udivljenje i obraćenje.¹⁵ Kada kao pojedinci i kao članovi određene mjesne Crkve naučimo slušati jedni druge i kad se budemo trudili razumjeti druge kao suoblikovatelje i “sukorisnike” istog spasenja, bit ćemo prikladno osposobljeni za širenje evanđelja u duhu nove evangelizacije.¹⁶ „Nema takvih okolnosti i situacija u svijetu u kojima bi evangelizacija bila posve nemoguća. Ona uvijek ovisi o našoj vjeri i pouzdanju u Duha Božjega (Mt 10,19), a pretpostavlja inovativne ljude, ponajprije vjernike laike koji žive u neposrednom dodiru sa svojim suvremenicima.“¹⁷ Tako je djelovanje svakog pojedinca u Crkvi važno za sve. Crkva kao navjestiteljica počinje evangelizirati samu sebe. Božji narod uronjen u svijet često osjeća potrebu čuti kako se razglašavaju velika djela Božja preko kojih se obratila Gospodinu i koji ju je ujedinio (usp. Dj 2,11). Treba sačuvati svježinu za poletnost i snagu za naviještanje. Crkvi su povjerena obećanja Novog saveza u Kristu, Gospodinov i apostolski nauk, Riječ života, izvori milosti i Božje blagosti, put spasa. To je sadržaj evanđelja kojega Crkva ne smije sakriti, nego ga mora drugima dati. Crkva koja je poslana i sama šalje navjestitelje Evanđelja dajući im punomoć. Ta zadaća je povjerena Crkvi i ne ostvaruje se bez nje. To je važno naglasiti zbog neutemeljenosti raskoraka onih koji kažu da žele slušati Krista, ali ne i Crkvu i ta se neutemeljenost vidi prema riječima Evanđelja: „Tko vas prezire,

¹⁴ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Lumen gentium. Dogmatska konstitucija o Crkvi* (21. XI. 1964.), br. 8., u: *Dokumenti*, KS, Zagreb, 2008., (dalje: LG).

¹⁵ Usp. EN, br. 14.

¹⁶ Usp. P. KVATERNIK, *Smještaj nove evangelizacije u pastoral. Iskustva Crkve u Sloveniji*, u: *Crkva svijetu*, vol. 47, no. 1, 2012., str. 108.

¹⁷ *Isto*, str. 123.

mene prezire“ (Lk 10,16). Pitamo se kako ljubiti Krista, a ne ljubiti Crkvu jer vidimo da Pavao svjedoči za Krista: „Krist je ljubio Crkvu te je sebe predao za nju“ (Ef 5,25).¹⁸

1.1.2. Sadržaj evangelizacije

Pojava onih koji ne prakticiraju svoju vjeru je odavno poznata u povijesti kršćanstva, a pripisuje se naravnoj slabosti. To često nastaje zbog kidanja tradicionalnih odnosa što se ponajviše odvija u današnje vrijeme. Također se to događa kad ljudi žive među onima koji ne vjeruju te su pod utjecajem nevjere. Oni svoj stav nastoje opravdati u ime nutarnje, osobne religioznosti i neovisnosti. Taj ateistički sekularizam i napuštanje vjerskog života se događa kod starijih, ali i kod mladeži, drevnim i mladim Crkvama, svim kulturalnim slojevima. Crkva mora pronalaziti sredstva za takve slučajeve kako bi im ponovno donijela objavu Božju i vjeru u Isusa Krista.¹⁹

Evangelizirati najprije znači na jednostavan i izravan način svjedočiti o Bogu koji se objavio po Kristu u Duhu Svetome. Svjedočiti da je On ljubio svijet i da je dao opstojnost stvari i ljude pozvao u život po Utjelovljenoj Riječi. Ovo pokazuje kako Bog nije neka bezimena i daleka sila već Otac: „Djeca se Božja zovemo i jesmo“ (Dj 17,22-23). Temelj i srž evangelizacije jest poruka da je u Kristu, koji je postao čovjekom, umro i uskrsnuo, kao dar milosti i Božjeg milosrđa ponuđeno spasenje svakom čovjeku. Evangelizacija sadrži i propovijedanje nade u obećanja koja je Bog dao novim savezom u Kristu, propovijedanje Božje ljubavi, bratske ljubavi prema svima, sposobnosti darivanja i opraštanja, odricanja i bratskog pomaganja što je srž samog evanđelja. Cjelokupna evangelizacija je puno više od propovijedanja određene poruke, ona znači utemeljenje Crkve koje nema bez sakramentalnog života s vrhuncem u Euharistiji. Dužnost je Crkve da mnogim ljudima koji su pod utjecajem nepravde te koje na rubove života stavlja glad, nepismenost itd., navijesti oslobođenje te ona mora pomoći da do tog oslobođenja zaista dođe.²⁰

Crkva se ne smije zatvoriti u samu sebe. Važno je surađivati što znači da se u misijskom djelovanju i prima, a ne samo daje. Tim se surađivanjem dijelovi Crkve razvijaju i jačaju te rade za potpuno jedinstvo. Važno je da se vjernici otvore općenitosti Crkve, a to se događa upravo po tome surađivanju davanja i primanja duhovnih dobara,

¹⁸ Usp. EN, br. 6.-16.

¹⁹ Usp. *Isto*, br. 56.

²⁰ Usp. *Isto*, br. 25.-32.

pastoralnih iskustava s obzirom na prvi navještaj i evangelizaciju. Papa Ivan Pavao II. upozorava na opasnost zatvaranja mjesnih Crkava u same sebe u tom procesu nove evangelizacije. Potrebno je uvijek biti usmjeren i na onaj prvotni izričaj evangelizacije nekršćanskom svijetu.²¹

1.1.3. Načini evangelizacije

Prikazat ćemo bitne elemente evangelizacije kako ne bismo dopustili da ta stvarnost bude osiromašena ili čak osakaćena. Navijestiti evanđelje znači unijeti Radosnu vijest u svaku ljudsku sredinu i preobraziti je. Svrha evangelizacije je ta unutrašnja promjena. To je i prvi element kojeg ćemo ovdje istaknuti. Navještaj evanđelja želi istovremeno obratiti osobnu i kolektivnu svijest ljudi, njihovo djelovanje, život i njihove sredine. Sve ljudsko treba i mora doživjeti preobrazbu.²² Crkvi nije važno samo prenijeti Evanđelje na prostranim područjima, nego je važno i evangelizirati kulturu i čovjeka do samih korijena vraćajući se uvijek odnosima među osobama i odnosu s Bogom. Evangelizaciju ne poistovjećujemo s kulturom, ali je ono povezano s kulturom pojedinog čovjeka. Evanđelje i evangelizacija mogu prožeti sve kulture, a da ih one ne zarobe. Kulture trebaju biti preporučene Radosnom vijesti, a ne odvojene od nje. Međutim to ne mogu ako Radosna vijest ne bude navještena.²³

Drugi važan element u evangelizaciji jest životno svjedočanstvo. Neki kršćani ili skupine kršćana svjedoče svojom sposobnosti shvaćanja, prihvaćanja, uzajamnošću u nastojanju za ono što je dobro i čestito. Oni zrače svoju vjeru u vrednote koje su iznad uobičajenih vrednota te nadu. Oni svjedoče na način da izazivaju propitivanja i pozornost drugih te šutljivo i djelotvorno razglasu Radosnu vijest. To je prvi korak evangelizacije koji otvara pitanja za mnoge, bilo nekrštene ili one koji su kršteni, a koji ne žive prema kršćanskim načelima. Na ovu vrstu pozvani su svi kršćani te pod raznim vidovima mogu biti pravi navjestitelji.²⁴

Međutim, takav navještaj ostaje nedostatan ako ne bude razjašnjen i opravdan. Nema istinske evangelizacije ako se ne razjasni ime, nauka, život, obećanja, Kraljevstvo, otajstva Sina Božjega. To razglasavanje *kerygme*, propovijedanje ili kateheza ima važno

²¹ Usp. RM, br. 85.

²² Usp. EN, br. 18.

²³ Usp. *Isto*, br. 20.

²⁴ Usp. *Isto*, br. 21.

mjesto u evangelizaciji da se često uzima kao njena istoznačnica iako je ono samo jedan vid evangelizacije. Time smo prikazali još jedan element evangelizacije.²⁵

Životno svjedočanstvo i navještaj moraju, dopirući do nje, izazvati unutrašnji pristanak na obraćenje. To je pristanak srcem, a ne razumom. Radi se o pristanku uz istine koje je Gospodin u svom milosrđu objavio, tj. taj pristanak označava nov način postojanja, suživota koji počinje s evanđeljem.²⁶

Nadalje, govorimo o ulasku u zajednicu vjernika koja se događa nakon navještaja koji se poslušaju, usvoji i izazove unutrašnji pristanak. Tako oni preobraženi, ulaze u zajednicu koja je sama znak novosti života.²⁷

Ulazak u zajednicu očituje se u drugim znakovima koji su nastavak i proširenje znaka Crkve. Ovaj element se odnosi na to primanje znakova. Onaj koji prihvati Evanđelje kao Riječ na spasenje obično to sakramentalno očituje pridruženjem zajednici. Ta zajednica je Crkva, vidljivi sakrament spasenja. Sakramenti, svojom milošću, očituju i podržavaju to pridruženje.²⁸

Na koncu, ističemo element koji se odnosi na apostolsko djelovanje. Provjera istinitosti u evangelizaciji očituje se ako onaj koji je prihvatio Kraljevstvo i sam počinje evangelizirati. To je kamen kušnje u evangelizaciji, jer nemoguće je zamisliti da je onaj koji je prihvatio Riječ i predao svoj život za Kraljevstvo ostao ravnodušan i neaktivan u svom pozivu naviještanja.²⁹

Vidimo bitne elemente evangelizacije: obnova čovječanstva, svjedočenje, izričiti navještaj, pristanak srca, ulazak u zajednicu i apostolsko poslanje. Svi ovi elementi međusobno se nadopunjuju i obogaćuju te nam pomažu u cijelosti razumjeti evangelizacijsko djelovanje Crkve.³⁰

1.1.3.1. Putevi evangelizacije

Načini evangelizacije se mijenjaju prema različitim okolnostima vremena, mjesta, kulture. Stoga ćemo u ovim razmišljanjima spomenuti nekoliko putova koji su od temeljne važnosti. Crkvi je prvo sredstvo evangelizacije svjedočanstvo izvornog kršćanskog života predanoga Bogu u zajedništvu, u bezgraničnoj revnosti i predanosti

²⁵ Usp. *Isto*, br. 22.

²⁶ Usp. *Isto*, br. 23.

²⁷ Usp. *Isto*

²⁸ Usp. *Isto*

²⁹ Usp. *Isto*, br. 24.

³⁰ Usp. *Isto*, br. 17-24.

bližnjemu. Treba uočiti da suvremeni čovjek radije sluša svjedoke negoli učitelje ili ako sluša učitelje sluša ih jer su svjedoci. Sveti Petar podsjeća na čar čista i smjerna života onih koji bez riječi pridobivaju čak i one koji su neposlušni Riječi (usp. 1 Pt 3,1). Crkva ponajprije evangelizira svojim životom, življenim svjedočanstvom svoje vjernosti Gospodinu Isusu. Suvremeni čovjek je prešao iz civilizacije riječi u civilizaciju slike, kao da je stekao otpornost protiv riječi. Tako u prenošenju evanđeoske poruke trebamo koristiti suvremena sredstva koja su plod ove civilizacije. Ipak, ne treba umanjiti snagu riječi jer je ona uvijek suvremena, nositeljica je sile Božje (usp. 1 Kor 2, 1-5). Nadalje, vidimo važnost službe riječi u homiliji kao vrijedno i prikladno oruđe evangelizacije. Ona izražava duboku vjeru posvećenog službenika koji propovijeda prožet ljubavlju. Katehizacija je još jedno važno sredstvo u evangelizaciji. Ona ne smije biti samo razumska, nego treba ići za usvajanjem životnih kršćanskih navika. Taj oblik je uspješan kao vjeronauk u Crkvi ili školama. Metode moraju biti primjerene dobi, kulturi i sl. U današnje vrijeme u evangelizaciji je važna upotreba sredstava društvenog priopćivanja ili *mass media*. Tako je ona u mogućnosti prodrijeti do milijuna osoba kako bi čuli Riječ Božju. Međutim, važno je pomoću tih sredstava doprijeti do svakog pojedinca, njegovu svijest i srce i potaknuti na osobni pristanak uz Riječ. Evangelizacija je najuspješnija ako se ostvaruje u neprekidnoj međuzavisnosti riječi i sakramenata. Njezina uloga je da odgaja u vjeri kako bi svaki kršćanin doživljavao sakramente kao sakramente vjere, a ne da ih prima pasivno. Tu vidimo glavnu važnost i temelj problema zbog kojeg je potrebna evangelizacija kod onih koji su kršćani, ali koji ne prakticiraju svoju vjeru. Evangelizacija je potrebna također kod pučke religioznosti koja kao takva može ugroziti kršćansku zajednicu stvaranjem sekta i izobličjenjem religije. Međutim, pučka je religioznost bogata vrednotama ako ju evangelizacija usmjerava pedagogijom. Ona ju osposobljava za velikodušnost i žrtvu do herojstva u očitovanju svoje vjere.³¹

1.1.4. Uloga Duha Svetoga

Bez djelovanja Duha Svetoga evangelizacija nije moguća. Isus propovijeda: „Duh Gospodnji na meni je“ (Lk 4,18) te šalje učenike dahnivši u njih govoreći: „Primiti Duha Svetoga“ (Iv 20,22). Zahvaljujući pomoći Duha Svetoga Crkva raste (usp. Dj 9,31).

³¹ Usp. *Isto*, br. 40.-48.

Duh Sveti, nakon Kristove mesijanske misije, mora nastaviti djelo spasenja. Krist je poslao apostole, ali je Duh Sveti protagonist u ostvarenju tog djela u duhu čovjekovu i u povijesti. Duh djeluje po apostolima, ali i slušateljima. Po njemu se utjelovljuje blagovijest u ljudskim savjestima i srcima te se širi kroz povijest. Duh Sveti daje život. On osposobljuje za izvršavanje primljenoga zadatka. Krist šalje sve narode, po svem svijetu, svemu stvorenju i Duha kao jamstvo da u tom poslu neće ostati sami, nego da će primiti snagu i sredstva za izvršenje svoje misije. Duh Sveti svojim dolaskom ulijeva u svjedoke i proroke mirnu odvažnost koja ih potiče da svoje iskustvo o Isusu prenose drugima. On ulijeva u njih nadu koja ih pokreće te ih osposobljuje da svjedoče otvoreno i smjelo. On potiče na misiju. Pod njegovim se poticajima kršćanska vjera otvara narodima i širi svjedočanstvo, ne samo u zemljopisnom smislu, nego i u smislu etničkih i vjerskih međa.³² Iako su svi pozvani na širenje vjere, Duh Sveti ipak posebno udahnuje misionarsko zvanje u srca pojedinaca te budi institute koji se zalažu za evangelizaciju.³³ On također potiče skupine vjernika da budu zajednice, da budu Crkva. Živjeti bratsko zajedništvo jest i jedna od glavnih ciljeva misije.³⁴

Duh Sveti djeluje univerzalno jer on ne poznaje granice prostora i vremena. On daje snagu čovjeku da može odgovoriti na svoj poziv te svima daje mogućnost da se pridruže Božjem pas halnom misteriju. Čovjek, potaknut Duhom, nikad ne može ostati ravnodušan po pitanjima religije, značenja njegova života, njegove smrti. Duh utječe, kako na pojedince, tako i na društvo, povijest, narode, kulture, religije. Krist preko Duha djeluje u srcima ljudi i obnavlja lice zemlje. Duh nadahnjuje, pročišćuje i učvršćuje nastojanja ljudi na bolji život.³⁵ Navodi nas da promatramo njegovo djelovanje u svako vrijeme i na svakom mjestu. Duh izvršava ulogu pripreme za evanđelje i uvijek je u povezanosti s Kristom, Riječju koja je tijelom postala po Duhu da sve spasi. To djelovanje Duha je uvijek povezano s djelovanjem u tijelu Kristovu koje je Crkva. Duh uvijek djeluje i potiče na navještaj te dijeli darove i usmjerava Crkvu da ih otkrije i prima u dijalogu.³⁶ Prepoznavanje Duha pripada Crkvi kojoj je Krist dao svog Duha da je uvede u svu istinu (usp. Iv 16,13).

³² Usp. RM, br. 21.-25.

³³ Usp. *Isto*, br. 65.

³⁴ Usp. *Isto*, br. 26.

³⁵ Usp. *Isto*, br. 28.

³⁶ Usp. *Isto*, br. 29.

1.2. Nova evangelizacija

Izraz „nova evangelizacija“ potječe od pape Ivana Pavla II., a nadahnuće za taj izraz dobio je među radnicima u Novoj Huti kod Krakowa. Što je nova evangelizacija na najizvršniji je način objasnio on sam rekavši da se tu radi o evangelizaciji koja će uključivati nove pojmove, nov način i koja će imati nov žar. Neki teolozi će novu evangelizaciju nazivati čak crkvenim pokretom koji bi trebao rezultirati novim proljećem.³⁷ Međutim, pod pojmom „nova evangelizacija“ podrazumijeva se naviještanje evanđelja onima koji su već uvedeni u kršćanstvo, odnosno onima koji su uvedeni u vjeru ali su ju zbog sekulariziranog ambijenta u kojem žive odbacili.³⁸ U tom smislu Pavao VI. govori o drugom naviještanju.³⁹ „Nova evangelizacija u tom kontekstu predstavlja metamorfozu, proces u kojem Crkva ponajprije promišlja o samoj sebi, odnosno promišlja kako dalje živjeti svoje poslanje naviještanja usred novih scenarija, koji uvelike obilježavaju živote ljudi (Ivan Pavao II.).“⁴⁰ Iako je izraz nova evangelizacija razmjerno brzo prihvaćen sa definicijom koju je dao papa Ivan Pavao II., ostaje pitanje što se pod tim pojmom doista podrazumijeva. Čini se da ima onoliko tumačenja pojma nova evangelizacija koliko ima onih koji ga tumače.⁴¹ „Trenutno se o novoj evangelizaciji najviše govori s obzirom na naviještanje, i uporabu medija u naviještanju, te s obzirom na slobodno vrijeme i korištenje novih medijskih tehnologija.“⁴²

Nova evangelizacija se definira i kao obnovljeni napor u naviještanju i svjedočenju evanđelja stoga taj pothvat često nosi naziv i reevangelizacija.⁴³ „U nekim europskim zemljama uvelike je zaboravljena i zapostavljena kršćanska poruka, u drugima je bila potiskivana i zatirana, između Crkve i današnje civilizacije velike su smetnje u komunikaciji pa nova evangelizacija ujedno znači ponovnu inkulturaciju kršćanstva, osobito na europskim prostorima.“⁴⁴ Osim toga, ona ostvaruje temeljno kršćansko poslanje i približava Crkvu njezinu istinskom identitetu.⁴⁵ Stoga je nova evangelizacija zadaća svekolike Crkve.⁴⁶

³⁷ Usp. P. KVATERNIK, *Smještaj nove evangelizacije u pastoral. Iskustva Crkve u Sloveniji*, str. 107.

³⁸ Usp. *Isto*

³⁹ Usp. EN, br. 52.

⁴⁰ P. KVATERNIK, *Smještaj nove evangelizacije u pastoral. Iskustva Crkve u Sloveniji*, str. 121.

⁴¹ Usp. *Isto*, str. 112.

⁴² *Isto*, str. 113.

⁴³ Usp. N. A. ANČIĆ, *Nova evangelizacija. Neodgodiva zadaća Crkve našega vremena*, u: *Crkva u svijetu*, 35. (2000.) II., str. 190.

⁴⁴ *Isto*, str. 201.

⁴⁵ Usp. *Isto*, str. 202.

⁴⁶ Usp. P. KVATERNIK, *Smještaj nove evangelizacije u pastoral. Iskustva Crkve u Sloveniji*, str. 106.

Ono što treba reći jest da ne možemo točno odrediti granice između pastoralne brige za vjernike, nove evangelizacije i misijske djelatnosti. Prema tome, ne možemo zamisliti brane koje odjeljuju takvo djelovanje Crkve. Ono na što moramo paziti jest da ne izgubimo revnost u naviještanju i osnivanju crkava u narodima gdje ih još nema jer je to prva zadaća Crkve. Međutim, jasno je da crkve drevnog kršćanstva ne mogu biti misijske ako se ne prvotno ne pozabave s nekršćanima u vlastitoj kući. Tu vidimo jasnu poveznicu između nove evangelizacije i misijske djelatnosti.⁴⁷

1.2.1. Početak nove evangelizacije

Crkva je u 20. stoljeću spoznala da joj je potrebna reforma naviještanja, stoga je papa Ivan XXIII. sazvaio Drugi vatikanski koncil koji je udario temelje novom pogledu na Crkvu i njezino poslanje.⁴⁸ Iako je u koncilu temelj, nova evangelizacija zapravo započinje pozivom pape Ivana Pavla II., stoga se njega smatra ocem nove evangelizacije.⁴⁹ Njegovim je pozivom u Crkvi ojačala svijest o zajedničkoj odgovornosti svih za otkupljenje svega stvorenoga.⁵⁰ Stoga se poziv pape Ivana Pavla II. na novu evangelizaciju pokazuje kao jedan od „znakova vremena” o kojima govori Drugi vatikanski koncil.⁵¹ Ančić navodi Ivana Pavla II. koji ističe: "Draga braćo i sestre, polazišna točka nove evangelizacije treba biti povratak iskonima, otkrivajući kršćansku baštinu svakoga naroda i zemlje. Nova evangelizacija, naime, želi ponovno iznijeti na vidjelo vrijednosti koje su bile potpora kršćanskim naraštajima tijekom prva dva tisućljeća na njihovu putu vjere, ufanja i ljubavi, te danas nastaviti graditi, na čvrstim temeljima, mirnu budućnost i uvijek sve bogatiju vjerom i svetošću."⁵²

Ivan Pavao II. navodi: „Temeljna je tema evangelizacija, što više, nova evangelizacija, čiji su temelji bili postavljeni apostolskom pobudnicom *Evangelii nuntiandi* Pavla VI., objelodanjenom 1975. Ove sinode već same za sebe čine dio nove evangelizacije: rađaju se iz vizije II. vatikanskog koncila o Crkvi; otvaraju širok prostor sudjelovanja laika, kojima definiraju posebnu odgovornost u Crkvi; one su izraz snage koju je Krist darovao svome Božjem narodu, omogućujući mu da sudjeluje u njegovom

⁴⁷ Usp. RM, br. 34.

⁴⁸ Usp. P. KVATERNIK, *Smještaj nove evangelizacije u pastoral. Iskustva Crkve u Sloveniji*, str. 112.

⁴⁹ Usp. RM, br. 33.

⁵⁰ Usp. *Isto*, str. 106.

⁵¹ Usp. *Isto*, str. 123.

⁵² N. A. ANČIĆ, *Nova evangelizacija. Neodgodiva zadaća Crkve našega vremena*, str. 190.

mesijanskom poslanju, proročkom, svećeničkom i kraljevskom.⁵³ Može se slobodno reći da je nova evangelizacija postupno pokoncilsko uobličenje i oživotvorenje koncilskih nakana da evanđeoskim duhom iznutra prožme svakoga pojedinca i cijelu društvenu stvarnost.⁵⁴ Stoga se s razlogom kao programska osnova navodi Katekizam Katoličke crkve i zaključci Drugoga vatikanskog sabora.⁵⁵ Dakle, nova evangelizacija izvire iz nove pastoralne situacije, koja je nastala osobito u pokoncilskom vremenu. Usto su potrebu obnovljenog navještaja evanđelja na svoj način požurili događaji vezani uz slom komunizma i demokratskog preokreta u Srednjoj i Istočnoj Europi.⁵⁶

1.2.2. Potreba za novom evangelizacijom

Nova evangelizacija je zapravo odgovor Crkve na krizu vjere i otežano prenošenje evanđelja u kontekstu najnovijih dubokih kulturalnih promjena.⁵⁷ Papa posvješćuje da je u kršćanstvu, umornom od sekularizma, potrebno nanovo probuditi žar apostola Pavla.⁵⁸ Naime, kako bi kršćani bili svjetlo svijeta i sol zemlje, sami trebaju imati žara u sebi. Zato je potrebno obnoviti žar kako bi mogli dalje u misije, jer, onome koji liječi, ako je sam bolestan, sam najprije treba liječnika, kako bi zdrav mogao dalje liječiti bolesne. Kršćane najprije treba napojiti kako bi oni dalje mogli napajati druge (nekršćane). „Novi čovjek potreban je nove evangelizacije, i to na nov način. To pak može ostvariti tek u svakom pogledu obnovljena Crkva. Stoga evangelizacija zapravo podrazumijeva svojevrsne nove pučke misije svijeta koje treba izvoditi na nov način. Ponajprije se Crkva sama mora nanovo evangelizirati, odnosno potrebna je evangelizacija evangelizatora, a tek tada može uslijediti uspješno društvo i pojedinac u njegovom kršćanskom životu.“⁵⁹ Život misionara je prvi oblik svjedočenja. Misionar koji živi po uzoru na Krista, znak je Boga. Svi u Crkvi mogu i moraju dati takvo svjedočanstvo. Evanđeosko svjedočenje je ono kad poštujemo osobe i ljubimo siromahe i malene ne tražeći nagradu za svoja djela. Takva nesebična djela uzrokuju određena pitanja koja usmjeravaju na Boga i evanđelje. Svjedočanstvo za evanđelje je također i zalaganje za mir, pravdu, prava čovjeka i ljudski napredak pod vidom cjelovitog razvoja čovjeka.⁶⁰

⁵³ *Isto*, str. 192.

⁵⁴ Usp. *Isto*, str. 193.

⁵⁵ Usp. *Isto*, str. 204.

⁵⁶ Usp. *Isto*, str. 194.

⁵⁷ Usp. *Isto*, str. 189.

⁵⁸ Usp. P. KVATERNIK, *Smještaj nove evangelizacije u pastoral. Iskustva Crkve u Sloveniji*, str. 107.

⁵⁹ *Isto*, str. 114.

⁶⁰ Usp. RM, br. 42.

„Zahtjev nove evangelizacije otvara oči za realan pogled na činjenično stanje duha u Crkvi i u društvu.“⁶¹ Duh potrošačkog društva, radikalni pluralizam i individualizam, poplava različitih sekta, zabrinjavajući porast rubnih kršćana, kao i onih koji više ne vjeruju – sve su to pokazatelji da je na djelu rascrkvljenje, štoviše dekristijanizacija dosad neviđenih razmjera.⁶² Slom polustoljetne vladavine komunističkog totalitarnog i ateističkog sustava u zemljama Srednje i Istočne Europe u ljudima je ostavio moralne ruševine. Te su radikalne promjene u europskim društvima prouzročile dosad nezapamćenu krizu vjere i crkvenoga života. Sve su to razlozi itekakve potrebe za novom evangelizacijom.⁶³

Evangelizacijom Crkva pruža osloboditeljsku i poticajnu snagu razvoja jer vodi obraćenju srca i ukazuje na dostojanstvo svake osobe. Na taj način evangelizacija odgaja za solidarnost, zalaganje i služenje braći što rezultira izgradnjom mira i pravde.⁶⁴ Naša kršćanska nada nas potiče da se neprestano zalažemo oko nove evangelizacije i sveopće misije. Trebamo u sebi uvijek gajiti onu tjeskobu apostola da drugima prenesemo radost vjere te u tom smjeru i odgajati sav Božji narod. Pitanje misije je na prvom mjestu jer se radi o odgovoru na tajanstveni i milosrdni Božji naum.⁶⁵ U današnjem tjeskobnom svijetu koji naginje pesimizmu misionar mora biti čovjek koji je našao nadu u Isusu Kristu.⁶⁶

1.2.3. Walter Kasper o novoj evangelizaciji

Tema nove evangelizacije za kardinala Waltera Kaspera predstavlja današnje središnje pastoralno nastojane. Međutim, tom temom se Kasper počinje baviti otkako je postao biskup. Walter Kasper govori o tri izazova nove evangelizacije: pastoralnom, teološkom i duhovnom izazovu.⁶⁷

1.2.3.1. Nova evangelizacija kao pastoralni izazov

Walter Kasper se počinje znatnije baviti temom nove evangelizacije i misije u Crkvi za vrijeme svoga biskupovanja. Naime, on primjećuje Crkvu koja je puna, ali u kojoj nema mladih te ukazuje na opasnost znatnijeg smanjivanja Crkve. Kasper govori o

⁶¹ P. KVATERNIK, *Smještaj nove evangelizacije u pastoral. Iskustva Crkve u Sloveniji*, str. 123.

⁶² Usp. N. A. ANČIĆ, *Nova evangelizacija. Neodgodiva zadaća Crkve našega vremena*, str. 196.

⁶³ Usp. *Isto*, str. 201.

⁶⁴ Usp. RM, br. 59.

⁶⁵ Usp. *Isto*, br. 86.

⁶⁶ Usp. *Isto*, br. 91.

⁶⁷ Usp. W. KASPER, *Nova evangelizacija – pastoralni, teološki i duhovni izazov*, Služba Božja 52 (2012.), br. 1, str. 80.

razdoblju koje ide prema svom kraju. To razdoblje današnjeg sustava biskupija i župa, crkvenih društava i aktivnih redova koje je trajalo do Drugog vatikanskog koncila, a danas ide kraju. Uzrok te krize prema Kasperu ne bi trebali svesti na jednostavno razlaganje u novovijeku povijest otpada. Koncil je vidio u ateizmu jednu od najozbiljnijih danosti toga vremena (GS 19), ali danas to nije općenito više taj ideološki ateizam, opasniji postaje i vjerski indiferentizam. Iako postoji sekularizacija također postoji i novo zanimanje za duhovnost, spremnost na pomoć u katastrofama, postoje oni koji traže i koji se pitaju u vjeri, oni koji hodočaste. Međutim to novo u Crkvi ne dolazi samo od sebe, to treba prepoznati i oblikovati. Na taj način ta kriza u današnjem negativnom smislu riječi postaje u pozitivnom smislu prijelomno vrijeme i prekretnica. Prema Kasperu kriza nije počela tek sa koncilom, nego mnogo prije i kad bismo se vratili u razdoblje prije koncila tamo bismo susreli dublje uzroke krize.⁶⁸

Ono što je Kaspera bitno vodilo u program nove evangelizacije u bitnom proizlazi iz dvaju iskustava. Prvo iskustvo je govor pape Ivana XXIII. Iz 1962. godine povodom otvaranja Drugog vatikanskog sabora. Papa je u tom govoru upozorio na zlogouke proroke koji najavljuju samo gore i gore, i kako on to uopće tako ne misli. Papa se suprotstavio realizmu tzv. realista realizmom kršćanske nade. To je u mnogima probudilo nadu, ali kao što vidimo takvo poboljšanje se još nije ispunilo. Vidimo da je ostvarenje te nade dug, težak i složen proces.⁶⁹ Drugo iskustvo je pismo pape Pavla VI. *Evangelii nuntiandi* iz 1975. o zadaći evangelizacije. U tada vrlo teškoj situaciji Pavao VI. je napisao: „Evangelizacija je, ustvari, milost i pravi poziv Crkve, njezin najdublji identitet. Ona je tu da evangelizira.“⁷⁰ Ivan Pavao II. je pokrenuo novu evangelizaciju te je od tada evangelizacija postala riječju crkvenog programa. Svaki je početak težak i bez novog zaleta ne može se ići naprijed. Bitna je temeljna promjena mišljenja. Da bismo popravili perspektivu u budućnosti moramo se pitati jesmo li se previše zatvorili u svojim župama i zajednicama? Ne kružimo li previše oko sebe samih i imamo li uopće misionarske strasti i volje za rastom? Imamo li volje druge učiti vjeri ili ni sami više nismo uvjereni u svoju stvar? Kasper je prepoznao u pismu pape da evangelizacija zaista jest Isusova poruka. Taj duh apostola Pavla nam treba i danas. To znači da moramo natrag k izvorima, k evanđelju da bismo išli naprijed.⁷¹

⁶⁸ Usp. *Isto*, str. 80.-82.

⁶⁹ Usp. *Isto*, str. 82.-83.

⁷⁰ EN, br. 14.

⁷¹ Usp. *Isto*, str. 83.-84.

1.2.3.2. Nova evangelizacija kao teološki izazov

Kako bi se došlo cilju, nova evangelizacija prvenstveno mora krenuti od Krista. U tom vidu moramo se prvo pitati što zapravo znači evanđelje, što je evangelizacija i što opće znači evangelizirati. To pastoralno pitanje nove evangelizacije bitno postaje teološkim izazovom. Evanđelje kao poruka utjehe, nade i radosti seže od starozavjetnih proroka i u psalmima. Prorok Izaija najavljuje Evanđelje, Radosnu vijest. Najavljuje kako je vrijeme prokletstva prošlo i da nadolazi vrijeme spasa dok je Izraelcima u progonstvu, u Babilonu izgledalo kao da su ta obećanja varava. On najavljuje kako je Bog uzeo u ruke sudbinu naroda i okreće je na bolje. (Iz 40, 9; 52,7; usp. Ps 40, 10). Evanđelje je poruka koja normalni tijek stvari preokreće i traži temeljitu promjenu mišljenja. To nije rezultat ljudskog djelovanja nego unutarsvjetskoga neizvedivog, povijesno mogućeg Božjeg zahvata.⁷² Evanđelje je sadržajno poruka o dolasku mesijanskoga spasenja kao kraljevstva mira, pravde i života (Iz 9, 1-6; 49, 9-50,3). Ispunjenje poruke spasenja je Isus Krist. Kraljevstvo Božje je Božji dar, ali je ono i zadaća čovjeka. Kraljevstvo nas oslobađa za slobodu te je uzima u službu za Boga i za druge. Prema tome obraćenje znači korjenitu promjenu u cjelokupnom životnom usmjerenju. Preko Krista Bog dolazi na svijet. Krist navodi proročka obećanja i njihovo ispunjenje primjenjuje na sebe (Iz 26, 19; 29, 18; 35,5). On je Božje kraljevstvo u osobi. Po Kristu i njegovom uskrsnuću Bog je pokazao svoju moć nad snagama zla i smrti. Na taj način novozavjetno evanđelje postaje evanđelje o uskrsnuću Isusa Krista od mrtvih (usp. 1 Kor 15, 1-5). Tako prema Kasperu Kristovo evanđelje može dvojako značiti. Prvo kao Evanđelje o Isusu Kristu, njegovoj smrti i uskrsnuću (genitiv objektivni), a drugo kao Evanđelje u kojem je Krist po Duhu Svetom kao proslavljeni Gospodin u Crkvi i u svijetu spasonosno prisutan i sam se očituje (genitiv subjektivni). Krist prema tome nije samo objekt nego i subjekt u navješćivanju evanđelja. On je prvi promotor evangelizacije. Prema papi Benediktu XVI. evangelizacija nije samo iznošenje nauka nego je navješćivanje Krista riječju i djelom. Ona znači biti oruđe Kristove nazočnosti u svijetu.⁷³

Isus već za svoga zemaljskog djelovanja uzima ljude u svoju službu i šalje ih da navještaju evanđelje o Kraljevstvu Božjem (Mt 10,7; Lk 9, 2.6; 10,9.11). To postaje trajni nalog i poslanje: „Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga i učeći ih čuvati sve što sam vam zapovjedio“ (Mt 28, 19-20). Isus

⁷² Usp. *Isto*, str. 85.

⁷³ Usp. *Isto*, str. 85.-87.

podjeljuje svojim učenicima da svim stvorenjima propovijedaju evanđelje (Mk 16,15). Evangelizacija je moguća snagom Duha Svetoga (Lk 24, 27-29; Dj 1,8) jer on vodi misiju i uvijek joj otvara nova vrata (Dj 16, 6-8; 2 Kor 2, 12). Tek kad je Duh osnažio i ojačao učenike oni su se usudili izići iz Dvorane posljednje večere i naviještati Krista (Dj 2). Crkva koja ne osjeća ovaj nalog i polet za evangelizacijom ne bi bila Kristova Crkva. Crkva je po naravi misionarska (Dj 2). Ona je s jedne strane sadržajna tradicija, ono što ona predaje, a s druge strane je živo davanje dalje onoga po kojemu se predaje. To znači da vjera uvijek mora biti oživljavana, obnavljana u Duhu svetom i aktualizirana u navješćivanju kako bi se prenosila i bila dostupna.⁷⁴ Nova evangelizacija ne znači vremenu prilagođeno evanđelje. Ono nije uvijek ugodno nego se postavlja kao prepreka. Pavao kaže da ne smije i ne može biti novoga evanđelja (Gal 1,9). Nova evangelizacija znači unosenje poruke evanđelja u današnju situaciju. Nova evangelizacija želi ponovno osvijestiti kršćansku poruku, vjeru ponovno otvoriti današnjici i da ona obnovom kršćanskog života bude kvasac za obnovu Europe i svijeta. Ne smijemo pri tom poći od pitanja gdje danas ima mjesta za poruku evanđelja jer time kršćanskoj poruci ostaje mjesto na rubu i graničnim situacijama, a ne u središtu života i svijeta. Mi polazimo od vjerskog uvjerenja da je pitanje o Bogu upisano svakom čovjeku u srce (usp. Rim 2,14). Međutim u budućnosti nikad ne može doći do skladna odnosa Crkve i kulture, vjere i znanosti jer se evanđelje uvijek postavlja kao prepreka za neprijateljske sile u budućnosti. Evangelizacija je uvijek u znaku križa i samo po njemu je moguća nada u novi život Uskrsa.⁷⁵

1.2.3.3. Nova evangelizacija kao duhovni izazov

Kriza je postala pređuboka i prema tome se ovdje ne radi o novim strukturama, održavanju konferencija itd. Ona se ne može nadvladati nekakvom reformom npr. ukidanjem celibata, ponovnim uvođenjem više latinskoga u misu i sl. Ovdje se ne radi o pojedinim reformama nego o cjelini, o evanđelju Boga koji se pojavio u Isusu Kristu za naš spas i spas cijelog svijeta. Moramo iznova biti nadahnuti da govorimo o Isusu Kristu kako bi ljudi u svom srcu i životu bili dirnuti, da se svijet preobrazi, a Crkva ponovno

⁷⁴ Usp. *Isto*, str. 87.

⁷⁵ Usp. *Isto*, str. 88.-89.

bude domovina za mnoštvo ljudi koji traže i pitaju. Da se vjera, ufanje i ljubav ponovno probude i upravo je to duhovni izazov.⁷⁶

Prije svega je bitno pitanje Boga. Radi se o tome da se otkrije tajna Boga u svijetu i u našem životu. Nova evangelizacija je u prvom redu škola molitve. Privlačna snaga i kvaliteta misa se najprije odlučuje po tome zasine li nešto u ljudima od dimenzije Božje tajne i postaje li iskustvenim. U prvom redu je važno nutarnje sudjelovanje u tom svetom događanju, u molitvi i klanjanju. Ljubav i radost u Bogu su naša snaga (Neh 8,10). Druga važnost se odnosi na Boga koji se pojavio kao Bog prijatelj ljudi u Isusu Kristu. Nova evangelizacija nas želi voditi Kristu i uvesti nas u nasljedovanje Krista i prijateljstvo s njim. Prijateljstvo i ljubav rađa želju za upoznavanjem. To je problem suvremene Crkve, to što ne upoznajemo Krista. Treba nam novo opismenjavanje u vjeri. Evangelizacija je novi oblik kršćanskog nauka, ona je škola o vjeri. Moramo se osposobiti za govor, otvoriti se za navješćivanje, katehezu i uvesti djecu, mlade i odrasle u vjeru. To je tajna uspjeha svih misionara. Međutim, to nije moguće provoditi na vjeronauku u današnjim uvjetima, niti na župnoj katehezi ako ju prepuštamo neškolovanim osobama. Treća važnost koju Kasper ističe jest to da vjera nikada nije moja vjera nego zajednička vjera. Ako ja vjerujem onda se slažem s vjerom “nas“ i ta vjera me nosi i ja dalje nosim nju. Evangelizacija ne želi biti nova Crkva nego ona želi biti novi način Crkve.⁷⁷

Ovdje se Kasper bavi vidom novog načina da Crkva bude misionarska. Misijski nalog Krista je jasno opisan kroz cijeli Novi zavjet. Crkva je misionarska ili prestaje biti Crkva. Isus je rekao: „Pođite po svem svijetu, propovijedajte evanđelje svemu stvorenju“ (Mk 16,15). Vjera raste u davanju. Tko ne želi rasti slabi i umire. Ono što raste je živo. Prema tome bez misije nema budućnosti Crkve. Radi se o tome da trebamo kao Crkva biti otvoreni katehezi, navješćivanju, slavljenju liturgije, živom svjedočenju vjere u svakidašnjici. Trebamo biti svjedoci u vjeri. Svjedok ne govori samo ustima nego cijelim životom, on se žrtvuje za svjedočenje. Vjera nam je svjetlo, snaga i dar koji se dalje dariva.⁷⁸

⁷⁶ Usp. *Isto*, str. 89.-90.

⁷⁷ Usp. *Isto*, str. 90.-91.

⁷⁸ Usp. *Isto*, str. 91.-93.

2. Nova evangelizacija u mislima i nauku pape Franje

Papa Franjo svemu pristupa temeljito. On započinje od korijena, s evanđeljem. Papi je bitno evanđelje koje se u Crkvi životno naviješta, slavi i živi. Za njega je to evanđelje radosti koje je cjelovito ispunjenje života i koje može dati samo Bog koji je u svemu.⁷⁹

Prvi odlomci *Evangelii gaudium* govore o prevladavanju socijalne nepravde, ali prvotno se ti odlomci odnose na govor o gubitku radosti i poleta, nutarnjoj praznini i osamljivanju u sebi zatvorena čovjeka i o njegovu u sebi zgrčenu srcu.⁸⁰ Papa usmjerava svoj govor na čovjekovu usmjerenost na samoga sebe. Polazište gubitka čovjekove radosti i poleta svodi se na ono što se od ranih pustinijskih otaca do Tome Akvinskog smatralo temeljnim grijehom i čovjekovom istinskom kušnjom: tromost srca, prezasićenost duhovnim stvarima, otežanost koja vodi k žalosti ovoga svijeta.⁸¹

Evangelii gaudium u bitnom dotiče problem Crkve i današnjega svijeta. Ono na taj problem odgovara evanđeljem. Evanđelje je ishodište dano jednom zauvijek, ono je trajni temelj i nepresušan izvor sveg kršćanskog nauka i discipline morala. Radost evanđelja može razbuditi u nama novu radost zbog života, stvorenja, vjere i Crkve. Jedino ta radost kao dar Duha Svetoga, radost evangeliziranja Duhom može dovesti do novog poleta. Prema Tomi Akvinskom radost se kao cjelovito čovjekovo ispunjenje rađa iz ljubavi prema Bogu, jer je Bog najviše dobro. Walter Kasper se poziva na Pavla VI. koji u *Evangelii nuntiandi* evangeliziranje označava najdubljom identitetom i bitnim poslanjem Crkve te govori o nužnosti da Crkva evangelizira samu sebe.⁸² U *Redemptoris missio* Ivan Pavao II. sažeto razvija program nove evangelizacije. Benedikt XVI. preuzima tu nakanu u apostolskom pismu *Porta fidei* i Biskupskom sinodom 2012. godine. Tako je evangeliziranje postalo pastoralnim programom Crkve i u pontifikatu pape Franje. Svojim evanđeoskim programom papa Franjo preuzima izvornu poruku Crkve, ujedno i temeljnu potrebu današnjice te započinje temeljnu obnovu. Podižući most prema ishodištu, izvorima, Papa postaje graditelj mosta prema budućnosti. On temeljnom jezgrom označava „ljepotu spasonosne Božje ljubavi, koja se objavila u umrlom i

⁷⁹ Usp. Papa FRANJO, *Evangelii gaudium – Radost evanđelja. Apostolska pobudnica biskupima, prezbiterima i đakonima, posvećenim osobama i svim vjernicima laicima o naviještanju evanđelja u današnjem svijetu* (24. XI. 2013.), Zagreb, 2014., br. 265. (dalje: EG)

⁸⁰ Usp. EG, br. 1.

⁸¹ Usp. W. KASPER, *Papa Franjo – revolucija nježnosti i ljubavi. Teološki korijeni i pastoralne perspektive*, KS, Zagreb, 2015., str. 37.-48.

⁸² Usp. EN, br. 14.-15.

uskrslom Kristu.“⁸³ Iz tog uvida Papa izvlači praktične zaključke za naviještanje, ali se taj nauk u naviještanju mora shvaćati iz konteksta, središta poruke Isusa Krista. Samo ako se istina vjere vidi u njezinom nutarnjem kontekstu može se osvijetliti njezina izvorna ljepota i privlačna snaga. Samo se tako može iznova proširiti miris evanđelja. Papa Franjo vjeru i moral želi tumačiti polazeći od evanđelja, u skladu s navjestiteljskim obilježjem evanđelja. On to čini jednostavnim jezikom, koji je komunikativan i dijaloški, koji osvaja ljude. Na ovaj način on ne napušta ništa od naučavanja Crkve, nego na ovaj način može pokazati da je vjera uvijek svjež i osvježavajući izvor i istina koja nikada neće zastarjeti. Motiv pape Franje je uvjeriti vjernike u ljepotu vjere i ohrabriti za radostan život iz te vjere.⁸⁴

2.1. Evangelizirana Crkva koja evangelizira

Čovjek koji je upućen na sama sebe bolestan je čovjek, Crkva upućena na samu sebe bolesna je Crkva.⁸⁵ Prema tome, Crkva ne živi iz same sebe, nego iz slušanja Božje riječi i iz sakramenata, posebno euharistije. Crkva ne evangelizira ako stalno ne evangelizira i samu sebe te je neizostavno da riječ Božja sve više postaje središte svekolikog crkvenog djelovanja. Slavljenje euharistije hrani i jača kršćane iznutra i osposobljuje ih za istinsko svjedočenje evanđelja u svakodnevici. Živa Božja riječ priprema za primanje sakramenata te u njima postiže svoju najveću djelotvornost.⁸⁶

2.1.1. Crkva treba biti otvorena

Treba ući u mrak kroz koji prolaze mnoga naša braća, stupiti u dodir s njima, ali treba paziti da nas taj mrak ne obavije i uvjetuje. Treba svjedočiti milosrđe grešnicima, ali ono milosrđe koje smo sami iskusili. Pri tome ne smijemo upadati u napast da se osjećamo pravednicima i savršenima. Što je viša svijest o našem grijehu, što više doživljavamo Božje milosrđe to smo sposobniji s pogledom punim prihvaćanja stati pred tolike „ranjene“ koje susrećemo na svojem putu. Sjetimo se da se naš Bog više veseli zbog jednoga grešnika koji se vraća u ovčinjak nego zbog devedeset i devet pravednika

⁸³ EG, br. 36.

⁸⁴ Usp. W. KASPER, *Papa Franjo – revolucija nježnosti i ljubavi. Teološki korijeni i pastoralne perspektive*, str. 37.-48.

⁸⁵ Usp. EG, br. 43.

⁸⁶ Usp. W. KASPER, *Papa Franjo – revolucija nježnosti i ljubavi. Teološki korijeni i pastoralne perspektive*, str. 65.-68.

kojima ne treba obraćenja. Prema tome uvijek moramo izbjegavati stav onoga koji sudi iz visine ne gledajući gredu u svom oku. Postoji rizik da kršćanin svojom psihologijom zakonodavca ugasi ono što Duh Sveti užije u srcu vjernika koji je na pragu, koji počinje osjećati nostalgiju za Bogom. Papa Franjo, kao drugi stav takvog zakonodavaca, navodi licemjerje kao formalno prijanje uz Zakon koje skriva duboke rane. Isus ih naziva „obijeljenim grobovima“ (Mt 23,27), izvršiteljima zakona samo izvana. To su ljudi koji su zanemarivali ljubav. Bitno je razumjeti što Crkva je, a što ona nije. Jako velika opasnost se nalazi u stavu učitelja koje uvjetuje sigurnost jer se osjećaju čistima. Problem toga jest slabljenje zadivljenosti pred spasenjem koje nam je darovano. Ako se radi o takvom Božjem službeniku on na kraju vjeruje da je odijeljen od naroda, da je gospodar nauka, nositelj moći i zatvoren je za Božja iznenađenja.⁸⁷ Tako papa Franjo navodi riječi Ivana Pavla I. koji za vrijeme jedne audijencije govori: „Gospodin toliko voli poniznost da ponekad dopusti teške grijeha. Zašto? Zato da oni koji su ih počinili, te grijeha, nakon što su se pokajali, ostanu ponizni. Nemaš želju smatrati se poluanđelom kada znaš da si počinio teške nedostatke.“⁸⁸ Što sve uzrokuje ta zatvorenost? Ona uzrokuje mnogo problema u Crkvi i sukoba. No, ono što Franjo navodi uistinu jest najveći problem, a to je zatvorenost Crkve koja odaljava osobe od Crkve, a velik uzrok toga je sablazan.⁸⁹

Danas je potrebno suosjećanje kako bi se pobijedila globalizacija ravnodušnosti. Potreban je taj pogled kad se nalazimo pred grešnikom. Suosjećanje koje je hranjeno sviješću da smo i mi isto tako grešnici. Suosjećanje znači patiti zajedno, ne ostati ravnodušan na tuđu bol i trpljenje.⁹⁰

Kristovo poslanje je svima otvoriti vrata, biti prisutnost Božje ljubavi. On tu ljubav ne čini na pasivan način, nije skrivao svoju potresenost pred nasilnom smrću već se s povjerenjem predaje Ocu. Dragovoljno se predaje na smrt da bi odgovorio na ljubav Očevu, u jedinstvu s njegovom voljom. Pavao govori u poslanici Galaćanima: „Isus me ljubio i predao samoga sebe za mene“ (Gal 2,20). Što znači to „za mene“, za nas? To znači da je to također i naš put, put svakoga od nas. Živjeti muku s Kristom zapravo znači, ne samo suosjećati s ganućem u srcu, nego izići iz samih sebe i poći ususret drugima. „Jako je potrebno donositi živu prisutnost Isusa milosrdnoga i bogatoga ljubavlju.“⁹¹

⁸⁷ Usp. Papa FRANJO, *Božje je ime milosrđe. Razgovor s Andreom Torniellijem*, Verbum, Split, 2016., str. 80.-82.

⁸⁸ *Isto*, str. 82.-83.

⁸⁹ Usp. *Isto*, str. 83.-84.

⁹⁰ Usp. *Isto*, str. 103.-104.

⁹¹ *Isto*, str. 89.

Živjeti Kristovu muku znači ući u logiku križa koja nije prije svega logika patnje i smrti, nego ljubavi i sebedarja koja nam donosi život. To znači slijediti logiku evanđelja. Tako smo otvoreni za Božje stvaralačko djelovanje. Trebamo izići iz sebe kao što je Bog izišao iz sebe u Isusu i Isus je izišao iz sebe za sve nas. Često postavljamo pitanje: što mogu učiniti sa svojim slabim snagama jer nemam vremena, imam posla? Često se zadovoljavamo minimalizmom kršćanske dužnosti te nemamo hrabrosti „izići“ kako bismo donijeli Krista. Sjetimo se svetog Petra kako je Isusa odveo na stranu i opomenuo dok je Isus govorio o mucu, smrti, uskrsnuću, sebedarju, ljubavi prema svima.⁹² Isus mu upućuje jednu od najoštrijih riječi: „Nosi se od mene sotonu, jer ti nije na pameti što je Božje, nego što je ljudsko!“ (Mk 8,33).

Crkva ne smije prešutjeti da je Krist po križu i uskrsnuću došao otkriti lice Božje i zaslužiti spasenje za sve ljude. Crkva mora govoriti svojom vjerom i iskustvom da otvaranje Božjoj ljubavi zapravo znači osloboditi se od svakog otuđenja i ropstva vlasti grijeha i smrti. Naše poslanje treba biti svjedočanstvo naše vjere u Krista i njegovu ljubav prema nama. Kršćani se moraju osjećati povlaštenima i dužnima svjedočiti svoju vjeru i kršćanski život, ali i biti svjesni da to čine po Kristovoj milosti. Također, kršćani trebaju biti svjesni ako ne odgovaraju Kristovoj milosti mišlju, riječju i djelom da, ne samo da neće biti spašeni, nego će biti i strože suđeni.⁹³

2.1.2. Crkva treba biti radosna

Papa Franjo nas upozorava na pustoš i tjeskobu kao veliku opasnost u današnjem svijetu. Čovjek je danas zaokupljen svojim brigama i interesima te nema prostora za druge, za siromašne. Nema više zanosa za činjenjem dobrih djela. Osobe sve više postaju ogorčene i nezadovoljne što pokazuje da se ne živi dostojanstvenim i ispunjenim životom. Prema tome papa Franjo poziva sve vjernike na obnovu. Prvenstveno je potrebna obnova osobnog susreta s Isusom Kristom, ili bar odluka da ćemo se otvoriti, tražiti Krista i dopustiti da se susretnemo s Njim.⁹⁴

Evanđelje nas neprestano poziva na radost: „Raduj se!“ (Lk 1,28). Kristova poruka je poruka izvora radosti: „To sam vam govorio da moja radost bude u vama i da vaša radost bude potpuna“ (Iv 15,11). Isus svojim učenicima govori da će se žalostiti, ali

⁹² Usp. *Isto*, str. 87.-91.

⁹³ Usp. RM, br. 11.

⁹⁴ Usp. EG, br. 2-3

da će se njihova žalost okrenuti u radost (usp. Iv 16,20). U Djelima apostolskim vidimo da gdje god su učenici prolazili da je nastajala velika radost (usp. Dj 8,8), a oni su se ispunjali radošću i usred progona (usp. Dj 13,52). Međutim radost se ne izražava na jednak način u svim okolnostima, posebice nevoljama. Radost uvijek ostaje kao svijetlo koje izbija iz našeg osobnog uvjerenja da smo ljubljani.⁹⁵

Danas se često nalazimo u opasnosti da nam radost predstavlja ispunjavanje mnogih uvjeta. To vidimo prema današnjem tehnološkom društvu koje nudi mnogo prigoda za zadovoljstvo, ali pri tom ne budi radost. Papa Franjo podsjeća na riječi Benedikta XVI. koji kaže da biti kršćanin ne znači etičko opredjeljenje, nego to znači susret s Osobom koja u životu daje konačni pravac. Izvor i nadahnuće našeg evangelizacijskog djelovanja se nalazi u obnovljenom susretu s Božjom ljubavlju koja izbavlja iz skučenosti. Kad prihvatimo tu ljubav ona nam ponovno daje smisao života. Kako onda možemo potisnuti u sebi želju da tu ljubav ne podijelimo s drugima? Podsjetimo se na riječi sv. Pavla: „Jao meni ako evanđelja ne navješćujem“ (1 Kor 9,16). One nam jasno daju do znanja o važnosti navješćivanja. Prema tome, možemo reći da onaj koji želi živjeti dostojanstvenim i ispunjenim životom mora okrenuti pogled prema drugome i tražiti dobro drugoga.⁹⁶

Važan je obnovljeni navještaj jer on mlakim vjernicima i onima koji vjeru ne provode u djelo daje novu radost i evangelizacijsku plodnost. Bog neprestano obnavlja svoje vjernike, njihova se snaga obnavlja i krila im rastu kao u orlova, ne sustaju i ne more se (usp. Iz 40,31). Krist je taj koji može razbiti naše suhoparne sheme i koji iznenađuje svojom božanskom kreativnošću. Svako evangelizacijsko djelovanje uvijek postaje novo jer se javljaju novi putovi, metode različitih oblika izraza, riječi novog značenja za današnji svijet. To poslanje od nas traži zauzimanje, ali to je prije svega Kristovo djelo jer je na prvom mjestu uvijek Bog. Bog od nas traži suradnju. Uvijek se mora očitovati da je inicijativa na Božjoj strani, to da je on prvi ljubio nas (usp. 1 Iv 4,10). Toga uvijek trebamo biti svjesni jer nam to uvjerenje daje radost u toj zahtjevnoj zadaći koja obuhvaća naš život u cjelini.⁹⁷

Sjetimo se uvijek tih riječi kako se ne bi zatvorili u svoje okvire i opravdavali svojim riječima „nemam vremena“. Drugim riječima rekli bismo: nemam vremena da činim jedino ono što jest moje poslanje od Boga, tj. živjeti ljubav, dati sebe za svog brata

⁹⁵ Usp. *Isto*, br. 5-6

⁹⁶ Usp. EG, br. 7-9.

⁹⁷ Usp. *Isto*, br. 11-12.

ili sestru, nemam vremena slijediti Krista i dati svoj život za Krista. Što onda živiš, tko te poslao i zašto? Koji je tvoj smisao života, ili jednostavno u tom valu zaposlenosti bježiš pred Bogom bojeći se jer si slab. Zar Krist nije pokazao svoju slabost na križu, Krist koji je Bog, a ti se bojiš pokazati svoju slabost, a ipak si stvorenje. Ono što je važno jest biti radostan kršćanin i to je, mogli bismo reći, prvi korak svake evangelizacije. Kršćanin nikad ne može biti žalostan jer naša radost nije u posjedovanju mnogih stvari nego proizlazi iz toga što smo susreli Isusa Krista koji je uvijek s nama i nismo nikad sami. To jest naša radost i nada koju moramo nositi u ovaj svijet. Nikako ne smijemo dopustiti da nam se ukrade nada koju nam daje Isus. Pogledajmo kako Isus ulazi u Jeruzalem, ne ulazi tako da primi časti koje su pridržane zemaljskim kraljevima nego ulazi da bude izbičevan, izvrijeđan i pogrđen, da primi trnovu krunu, da uzide na Kalvariju noseći na sebi drvo. Ulazi u Jeruzalem da umre na križu. Kristov križ prihvaćen ljubavlju nikada ne dovodi do žalosti već do radosti što smo spašeni i što činimo bar malo od onoga što je on učinio na dan svoje smrti.⁹⁸

2.1.3. Marija je majka evangelizacije

Marijin stav je sažet u tri riječi: slušanje, odlučivanje i djelovanje. Marija zna slušati Boga. To je slušanje koje se sastoji od pozornosti, prihvaćanja, raspoloženosti prema Bogu. Ona osluškuje i događaje svoga života, pozorna je na konkretnu stvarnost i ne zaustavlja se na površnosti, nego ulazi u dubinu i smisao. Ona je uzor da i mi u životu moramo slušati Boga koji nam govori i osluškivati svakodnevnu stvarnost, biti pozorni na osobe i na događaje. Marija ne živi u žurbi, sa zabrinutošću, već o svemu tome razmišlja u svome srcu (usp. Lk 2,19.51.). Na svadbi u Kani se vidi Marijin osjećaj za realnost, čovjekoljublje i konkretnost. Ona je pozorna na događaje, uočava probleme i razumije (usp. Iv 2, 1-11). Time smo pojasnili Marijin stav o odlučivanju. Često u životu znamo što trebamo činiti, ali nemamo hrabrosti činiti jer nam se čini previše teškim. To znači ići protiv struje, a Marija na svadbi u Kani ide protiv struje, odlučuje se pouzdati u Sina. Treći Marijin stav se tiče djelovanja. Ona kreće na putovanje, žurno (usp. Lk 1,39). Marija ne žuri u smislu da dopušta da je događaji sputaju, ali kad joj postaje jasno što od nje Bog traži ona ne oklijeva. Marija ima hrabrost koja ju ne sprječava u djelovanju onoga što Bog od nje traži. Mi poput Marije trebamo preći na djelovanja i prenijeti drugima svoju pomoć, razumijevanje, svoju ljubav, donijeti ono što je najdragocjenije, Isusa i

⁹⁸ Usp. Papa FRANJO, *Božje je ime milosrđe. Razgovor s Andreom Torniellijem*, str. 92.-97.

njegovo evanđelje.⁹⁹ „Ta dinamika pravednosti, nježnosti, kontemplacija i hoda prema drugima jest ono zbog čega crkvena zajednica vidi u Mariji uzor za evangelizaciju.“¹⁰⁰

Marija je živi primjer ljubavi za Crkvu. Podsjetimo se Marijine raspoloživosti u njezinu odnosu s rođakinjom Elizabetom. Marija Elizabeti nije donijela samo moralnu pomoć, već joj je donijela Isusa. Ona je donijela Isusa što znači da je donijela puninu radosti. Ta radost je potpuna jer dolazi od Isusa i od Duha Svetoga i iskazuje se besplatnom ljubavlju, uzajamnom solidarnošću, pomaganjem i razumijevanjem. Crkva je poput Marije jer je poslana ljudima donijeti Krista i njegovo evanđelje. Crkva nosi Isusa i mora biti poput Marije kada je išla posjetiti Elizabetu. Donosimo li mi koji smo Crkva Isusovu ljubav koja je solidarna, koja oprašta? Naša ljubav mora biti besplatna poput Isusove.¹⁰¹

2.2. Poslanje i svjedočenje vjere u Isusa Krista

Uskrsli Krist je poslao Crkvu da prenosi ljudima oprostjenje grijeha i tako učini da se proširi kraljevstvo ljubavi, da širi mir u srcima kako bi se potvrdio u odnosima, u društvu, institucijama. Duh uskrsloga Krista izgoni strah iz apostola i potiče ih da iziđu iz dvorane posljednje večere i prenose evanđelje. Prema tome i mi moramo imati hrabrosti svjedočiti vjeru u uskrsloga Krista. Ne smijemo se bojati biti i živjeti kao kršćani!¹⁰²

Prvo što je Bog rekao Abrahamu: „Hajde, dome Jakovljeve, u Jahvinoj hodimo svjetlosti“ (Iz 2,5). Bog govori Abrahamu da hodi pred njegovim licem i bude neporočan. Naš život je hod, putovanje i trebamo uvijek hoditi pred Gospodinom, u njegovoj svjetlosti i nastojati živjeti u neporočnosti. Moramo izgrađivati Crkvu, na ugaonoj stijeni koja je sam Gospodin. Možemo hoditi i izgrađivati, ali sve to ne funkcionira ako ne ispovijedamo Isusa Krista. Bez ispovijedanja Isusa Krista nećemo biti Crkva. Kad se ne hoda zaustavlja se i kad se ne gradi na stijeni ruši se. Kad se ne ispovijeda Isusa Krista ispovijeda se đavlovu svjetovnost. Pri tom hodu i izgrađivanju nailazimo na razne potrese. Međutim, ako želimo izbjeći križ i hodimo bez križa, gradimo i ispovijedamo Krista bez križa, postajemo svjetovni i nismo Gospodinovi učenici. Papa Franjo poziva da budemo odvažni, da imamo hrabrosti hoditi pred licem Gospodnjim, s Gospodinovim križem i

⁹⁹ Usp. Papa FRANJO, *Crkva milosrđa*, prir. Giuliano Vigini, KS, Zagreb, 2014., str. 149.-152.

¹⁰⁰ *Isto*, str. 161.

¹⁰¹ Usp. Papa FRANJO, *Radost naviještanja*, Verbum, Split, 2014., str. 100.-102.

¹⁰² Usp. Papa FRANJO, *Ne dajte da vam ukradu nadu*, Verbum, Split, 2013., str. 90.

graditi Crkvu na Gospodinovoj krvi prolivenoj na križu te ispovijedati Krista raspetoga.¹⁰³
„Tako će Crkva napredovati.“¹⁰⁴

„Trebalo se većma pokoravati Bogu negoli ljudima! Bog otaca naših uskrisi Isusa [...] Njega Bog desnicom svojom uzvisi za Začetnika i Spasitelja [...] I mi smo svjedoci tih događaja i Duh Sveti kojega daje Bog onima što mu se pokoravaju“ (Dj 5, 29-32). Te riječi izgovoriše Petar i jedanaestorica nakon što su veliki svećenici glavari gradski naredili da ih se bace u tamnicu. Međutim, oni su „radosni što bijahu dostojni podnijeti pogrde za Ime“ (Dj 5, 41). Pitamo se odakle su apostoli crpili snagu za to svjedočenje? Koji je izvor njihove radosti i hrabrosti naviještanja usprkos preprekama? To mogu objasniti samo prisutnost uskrslog Krista i djelovanje Duha Svetoga. Gospodin je bio s njima i Duh Sveti ih je poticao na propovijedanje. Nisu se bojali nikoga i ničega jer se njihova vjera temeljila na osobnom iskustvu umrloga i uskrsloga Krista. Svoje progone su smatrali čašću jer su time hodali Kristovim stopama i tako mu bili slični dajući svoje svjedočanstvo životom. To je povijest prve kršćanske zajednice koja nam šalje važnu poruku: kad neka osoba poznaje Isusa Krista i vjeruje u njega, doživljava njegovu prisutnost i snagu njegova uskrsnuća te jednostavno mora prenositi drugima to iskustvo. Ta osoba će se često naići na nerazumijevanje i protivštine, ali ona treba odgovoriti ljubavlju i snagom istine po primjeru Isusa Krista.¹⁰⁵

2.2.1. Nova evangelizacija je zadaća cijele Crkve

Evangelizacija je poslanje cijele Crkve. Kaže apostol Pavao: „Jao meni ako evanđelja ne navješćujem“ (1 Kor 9,16). To poslanje se tiče svih i ono se odnosi prvenstveno na naviještanje evanđelja svojim životom. „Da Crkva može naviještati evanđelje, za nju je to zapravo milost i njeno poslanje, njena najdublja raspoznajna crta. Ona postoji radi naviještanja evanđelja.“¹⁰⁶ Pravi pokretač evangelizacije u našem životu i Crkvi jest Duh Sveti jer djeluje u svakom blagovjesniku i u isto vrijeme pripravlja dušu slušatelja da bude otvorena za Radosnu vijest.¹⁰⁷

Za naviještanje evanđelja, nužno je otvoriti se djelovanju Božjega Duha. On će nas osposobiti da živimo i svjedočimo našu vjeru. Tako je Duh Sveti sišao nad apostole, izveo

¹⁰³ Usp. *Isto*, str. 11.-12.

¹⁰⁴ *Isto*, str. 12.

¹⁰⁵ Usp. *Isto*, str. 97.-98.

¹⁰⁶ EN, br. 14.

¹⁰⁷ Usp. *Isto*, br. 75.

ih iz prostorije gdje su bili puni straha te ih pretvorio u navjestitelje i svjedoke djela Božjih (usp. Dj 2,11). To je prvi važan učinak djelovanja Duha Svetoga koji pokreće i vodi navještaj evanđelja. Tu se javlja otvorenost prema Bogu i izlaženje radi naviještanja Božje riječi. Nastaje novi jezik ljubavi koji svi mogu razumjeti i koji se može očitovati u svakom životu i kulturi (usp. Rim 5,5). To je jezik Duha Svetoga, jezik evanđelja koji poziva na nadvladavanje zatvorenosti, podjela. Nositi evanđelje znači da mi prvi naviještamo i živimo pomirenje i mir, jedinstvo i ljubav. Drugi učinak je hrabro i otvoreno naviještati Radosnu vijest, svima, u svakom vremenu i na svakom mjestu. Nova evangelizacija je u Crkvi posebno važna jer Crkva koja evangelizira uvijek mora početi od molitve, zazivanja Duha Svetoga, baš kao apostoli u dvorani posljednje večere. Jer, samo nam snažan i vjeran odnos s Bogom omogućuje da izađemo iz vlastitih zatvorenosti i otvoreno naviještamo evanđelje. Bez molitve naše naviještanje ne pokreće Duh.¹⁰⁸

Na 13. redovnom općem zasjedanju Biskupske sinode na temu „Nova evangelizacija za prenošenje kršćanske vjere“ podsjeća se da je nova evangelizacija upućena svima. Provodi se u tri područja. Prvo se područje odnosi na redovni pastoral čija je zadaća da zapali srca vjernika koji redovno pristupaju pričesti i koji se redovno okupljaju na dan Gospodnji. Drugo se tiče krštenih osoba koji u svom životu ne odražavaju zahtjeve krštenja i kojima je potrebno obraćenje koje će im vratiti radost vjere i življenja po evanđelju. Konačno, treće područje se odnosi na one koji ne poznaju Krista i koji su ga uvijek odbacivali. Bitno je naglasiti da svi imaju pravo primiti evanđelje.¹⁰⁹

Sve bi zajednice trebale uložiti potrebna sredstva za pastoralnu i misijsku preobrazbu koja je nužna. Još Pavao VI. poziva da se proširi poziv na obnovu koji nije izgubio na izazovnosti danas. Pavao VI. je rekao da Crkva mora produbiti svijest o sebi i razmišljati o otajstvu svog bića kako bi rodila želju da se idealna slika Crkve kakvu je Krist vidio, volio i htio usporedi sa stvarnim stanjem Crkve kakva je danas. Takva svijest potiče želju za popravljanjem nedostataka. Prema Drugom vatikanskom koncilu crkveno je obraćenje stalna otvorenost samoobnovi po Kristu. Obnova Crkve se sastoji od njezine vjernosti pozivu.¹¹⁰

Papa Franjo kaže da je vjera put kojim putuje svaki pojedinac i Crkva u cjelini. Zadaća Crkve je da ljude na tom putu i procesima rasta prati u svakom koraku mudro,

¹⁰⁸ Usp. Papa FRANJO, *Božje je ime milosrđe. Razgovor s Andreom Toriellijem*, str. 97.-101.

¹⁰⁹ Usp. EG, br. 14.

¹¹⁰ Usp. *Isto*, br. 25-26.

strpljivo i milosrdno. Zvijezda vodilja tog dušobrižništva, skrbi, praćenja, nove evangelizacije jest Marija, Isusova majka.¹¹¹

2.2.2. Prenošenje Riječi Božje

Crkva je apostolska što znači da ističe duboku vezu s dvanaesticom apostola koje je Krist pozvao sebi. Apostol je osoba koja je poslana, pozvana od Isusa da nastavi njegovo djelo, tj. prvenstveno da moli, a tek onda naviješta evanđelje. Crkva pomoću Duha koji u njoj prebiva čuva i prenosi nauk, zdrave riječi koje je čula od apostola (KKC 857). Crkva je poslana nositi evanđelje cijelome svijetu: „Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga i učeći ih čuvati sve što sam vam zapovjedio! I evo, ja sam s vama u sve dane - do svršetka svijeta“ (Mt 28, 19-20). Prema tome Isus traži od nas da se pokrenemo i širimo radost evanđelja. Trebamo se zapitati jesam li misionar svojom riječju i primjerom ili sam zatvoren u svom srcu i svojoj crkvi? Zatvorena Crkva izdaje svoj vlastiti identitet, a zapravo bi trebala otkriti ljepotu i odgovornost onoga koji joj pripada. Prema tome naš prvi zadatak je molitva jer naviještamo evanđelje svojim životom i svojim riječima.¹¹²

2.2.2.1. *Tri puta prenošenja Riječi prema papi Franji*

Papa Franjo govori o tri puta koja su bitna u prenošenju Riječi Božje. Prvi element koji Papa navodi jest da trebamo krenuti od Krista. To znači biti u prisnom odnosu s Njim. Učenik na prvom mjestu treba biti s Učiteljem, slušati ga, učiti od njega. To je sastavni dio katehetskog zvanja. Važno je naći prikladan način da budemo s Gospodinom, svatko prema svom zvanju. Ako u našem srcu nema Božje topline, ljubavi i nježnosti kako mi onda, kao katehete, kršćani, možemo zagrijati srca drugih?

Drugi element označuje da trebamo ponovno krenuti od Krista što znači da ga treba nasljedovati u izlaženju iz sebe i ići u susret drugima. To znači izlaziti iz sebe, Krist postaje središte našeg života te se događa paradoks jer dolazi do decentralizacije, tj. otvaranja drugima. Što smo više s Kristom to se više otvaramo drugima. To je dinamizam ljubavi karakterističan za samoga Boga. Bog je središte, ali i sebedarje, odnos, život koji se prenosi. Gdje je pravi život u Kristu postoji i otvorenost za drugoga. To je posao svakog

¹¹¹ Usp. W. KASPER, *Papa Franjo – revolucija nježnosti i ljubavi. Teološki korijeni i pastoralne perspektive*, str. 69-72.

¹¹² Usp. Papa FRANJO, *Crkva milosrđa*, str. 51.-55.

vjeroučitelja. On treba izići iz sebe iz ljubavi, kako bi svjedočio Isusa. Sjediti se s Isusom i izići u susret drugima, to su dva bitna koraka koja su međusobno povezana. Kateheta je primio dar vjere i na taj način ga daje drugima. Dar rađa poslanje, a poslanje tjera nadići sama sebe. Ljubav privlači, šalje, uzima i daje te drugima. U toj se napetosti kreće kršćansko srce.

Treći element traži: ponovno krenuti od Krista, ali u smislu ne bojati se ići s Kristom na periferiju. Papa Franjo ovaj element objašnjava na primjeru povijesti Jone. Jona je imao jasne i stroge stavove i sheme što ga dovodi do toga da svakoga prosuđuje kroz prizmu istih. Jona ne pokazuje volju za propovijedanjem na Ninivi, poganskom gradu, na koji ga Gospodin zove. Niniva je periferija Jonina svijeta. Jona bježi. Što nam to govori? Ne smijemo se bojati izići iz svojih shema, nego trebamo slijediti Boga jer on uvijek ide dalje. Bog je uvijek kreativan i ne boji se periferija. Kreativnost je stup kateheze, jer bez nje kateheta ostaje nerazumljiv. Bog nije zatvoren, niti strog. Treba znati unositi promijene i biti otvoren, prilagoditi se okolnostima u kojima moram naviještati evanđelje. Onaj kateheta koji ostaje zatvoren i ne odlazi na periferiju, obolijeva. Papa Franjo kaže da mu je draža Crkva koju je snašla kakva nepravilna no bolesna Crkva.¹¹³ Treba nam Crkva, vjeroučitelj koji ima hrabrosti upustiti se u rizik da iziđe, a ne vjeroučitelj koji studira, sve zna, ali je uvijek zatvoren – to je bolestan vjeroučitelj. Međutim Isus ne kaže: Idite, snađite se. Isus kaže: „Idite, ja sam s vama!“ Ako iziđemo pronositi Kristovo evanđelje s ljubavlju, otvoreno, slobodno i hrabro, On kroči s nama. Isus je ispred nas. On nas već čeka u srcu brata kojem idemo. Bog nam uvijek prethodi!¹¹⁴

2.2.2.2. *Prenošenje Riječi mladima*

„Zaista, zaista kažem ti: Dok si bio mlađi, sam si se opasivao i hodio kamo si htio; ali kad ostariš, raširit ćeš ruke i drugi će te opasivati i voditi kamo nećeš“ (Iv 21,18). Tim riječima Isus traži od Petra da pase njegovo stado i da ga pase njegovom ljubavlju. Te riječi su prije svega upravljene pastirima. Jer, ne može se pasti Božje stado ako ne prihvaćamo da nas Božja volja vodi i tamo kamo ne bismo htjeli. Međutim, to vrijedi za sve: evanđelje treba naviještati i svjedočiti. Ne može se naviještati Isusovo evanđelje bez konkretnog svjedočenja života. Onaj koji nas sluša i vidi mora vidjeti u našim djelima ono što sluša iz naših usta i davati slavu Bogu. Zadaća pastira jest pomoći mladima da se

¹¹³ Usp. EG, br. 49.

¹¹⁴ Usp. Papa FRANJO, *Crkva milosrđa*, str. 26.-37.

u njihovu srcu zapali želja da budu Isusovi učenici misionari. Bog traži da budemo misionari, ali to ne znači nužno da trebamo napustiti zemlju, obitelj i prijatelje, nego baš tamo gdje nas Bog stavi, u našu zemlju ili kako on već odluči. Trebamo slušati mlade i imati strpljivost slušanja. Sijanje košta i umara, ali je puno ugodnije uživati urod.¹¹⁵ Prema tome: „Ne štedimo svoje snage u odgoju i izobrazbi mladih!“¹¹⁶ Sveti Pavao kaže: „Dječice moja koju ponovno u trudovima rađam dok se Krist ne oblikuje u vama“ (Gal 4,19). Svi trebaju činiti tako da to postane stvarnost, a napose pastiri u povjerenj im službi. U mladima treba probuditi hrabrost i radost vjere te jasno ukazati na to da ih Bog osobno ljubi. Kad mladi čovjek to shvati on ponovno otkriva radost koju je Bog dao svom Sinu Isusu za naše spasenje. Mlade treba učiti da iziđu i budu putujući vjerovjesnici jer tako je činio Isus sa svojim učenicima. Odlučimo se poći od periferije, od onih koji su se najviše udaljili od Crkve. Važno je ići protiv struje, kulture u kojoj je učinkovitost i sposobnost postizanja rezultata jedini kriterij prosuđivanja stvarnosti. Ono što našu kulturu čini čovječnom je upravo solidarnost i bratstvo. Trebamo biti služitelji zajedništva i kulture susreta, a ne kulture odbacivanja, i to bez umišljenosti i preuzetnosti, nego vođeni poniznom i sretnom sigurnošću koja je Krist koji se ne može ne naviještati.¹¹⁷

U svom djelovanju i evangelizaciji moramo biti sigurni da je Bog uz nas i da nas nikada ne napušta. Svjetla smo nade i trebamo gledati pozitivno na stvarnost. Treba poticati velikodušnost kod mladih da postanu oni koji će izgrađivati bolji svijet jer su upravo oni silna pokretačka snaga za Crkvu i društvo. Ako hodimo u nadi i dopustimo da nas Gospodin iznenadi, poput novog vina o kojem govori evanđelje, u našem srcu će vladati radost koju jednostavno moramo svjedočiti. Bog je uvijek uz nas i prati nas, grijeh i smrt su pobijeđeni te je prema tome kršćanin radostan i nikad ne može biti pesimist! Ako smo zaljubljeni u Krista naše će se srce zapaliti radošću koja će se prenijeti i na sve koji s nama žive. Ljubiti Gospodina znači dati sve za njega, do samoga života. To je ono bitno čime se pastoralna služba mora odlikovati. Pozvani smo biti znak prisutnosti i djelovanja uskrslog Gospodina te izgrađivati zajednicu u bratskoj ljubavi. Međutim, i najveća ljubav koja se ne hrani, jenjava i gasi se. Na to upozorava sveti Pavao: „Pazite na sebe i na sve stado u kojem vas Duh Sveti postavi nadglednicima, da pasete Crkvu Božju koju steče krvlju svojom“ (Dj 20,28). Biti pastir znači svakog dana vjerovati u milost i snagu koje dolaze od Gospodina, usprkos našoj slabosti. Biti pastir znači preuzeti do kraja

¹¹⁵ Usp. *Isto*, str. 67.-76.

¹¹⁶ *Isto*, str. 76.

¹¹⁷ Usp. *Isto*, str. 76.-79.

odgovornost stada, bez oklijevanja u vođenju tako da bi pastirski glas bio prepoznatljiv bilo onima koji su prigrlili vjeru bilo onima koji još uvijek „nisu iz ovog ovčinjaka“ (Iv 10,16).¹¹⁸

2.2.3. Milost je nužna za evangelizaciju

Isus je uskrsnuo i to znači da Božja ljubav može preobraziti naš život, da procvatu pustinje koje se nalaze u našem srcu. To je pustinja u nama, kad nemamo ljubavi prema Bogu i bližnjemu, kad nemamo svijesti da smo čuvari onoga što nam je Bog dao i što nam daruje. Božje milosrđe može ponovno oživjeti usahle kosti (usp. Ez 37, 1-14). Papa Franjo nas poziva da prigrlimo milost Kristova uskrsnuća, da dopustimo da nas njegovo milosrđe obnovi, da nas njegova ljubav obnovi. Poziva nas da postanemo oruđa tog milosrđa te da pristanemo biti kanali kroz koje će Bog djelovati.¹¹⁹

Krštenje i euharistija koja nas sjedinjuje s Kristom moraju postati naš život, naše držanje, vladanje i odluke. Ako dopustimo da nas snaga uskrsloga Krista zahvati i promijeni u onom što nije dobro, tada dopuštamo Kristovoj pobijedi da se potvrdi u našem životu i proširi svoje djelovanje. To je snaga milosti bez koje ne možemo ništa. Milošću krštenja i euharistije postajemo Božja oruđa. Naša svakodnevna zadaća i radost jest očitovati u životu sakrament koji smo primili.¹²⁰

2.2.4. Kristovo uskrsnuće kao središte kršćanske poruke

Isusovo uskrsnuće je središte kršćanske poruke koji se od početaka kršćanstva prenosi do nas. Apostol Pavao govori: „Predadoh vam ponajprije što i primih: Krist umrije za grijeha naše po Pismima; bi pokopan i uskrišen treći dan po Pismima; ukaza se Kefi, zatim dvanaestorici“ (1 Kor 15, 3-5). Isusova smrt i uskrsnuće su središte naše nade. Naša je nada slaba bez vjere u Isusovu smrt i uskrsnuće. Ako Krist nije uskrsnuo, uzaludna je vjera vaša, još ste u grijesima“ (1 Kor 15,17). Često se pokušavalo potamniti vjeru u Isusovo uskrsnuće, čak se u pojedine vjernike uvukla sumnja. To je površna vjera kojoj nedostaje čvrstine. To se događa zbog površnosti, ravnodušnosti i zaokupljenosti stvarima koje se smatraju važnijima od vjere, zbog isključivo ovozemaljskog poimanja života.

¹¹⁸ Usp. *Isto*, str. 79.-85.

¹¹⁹ Usp. Papa FRANJO, *Ne dajte da vam ukradu nadu*, str. 79.-80.

¹²⁰ Usp. *Isto*, str. 83.-84.

Međutim, uskrsnuće je to koje nas otvara većoj nadi, otvara naš život Božjoj vječnoj budućnosti te nam daje snagu.¹²¹

Naša vjera se temelji na smrti i uskrsnuću Kristovu kao što kuća leži na temeljima, koja se ruši ako se temelji uklone. Duh Sveti po krštenju u nama ostvaruje novo stanje djece Božje. To je najveći dar koji primamo iz Kristova uskrsnog misterija. Taj sinovski odnos s Bogom mora rasti i svakog dana se mora hraniti Božjom riječi, molitvom, sudjelovanjem u sakramentima i ljubavlju. Mi imamo dostojanstvo sinova. Moramo svakog dana dopustiti da nas Krist preobražava i čini da budemo poput njega. To znači da moramo nastojati živjeti kao kršćani, nastojati slijediti ga, iako smo svjesni svojih ograničenosti i slabosti. Moramo biti hrabri i ponašati se kao djeca Božja jer tako će naš život biti nov, oživljen vedrinom i radošću. Mi prvi moramo imati tu čvrstu nadu i biti njezin vidljiv, jasan i svijetao znak za sve. Uskrsli je nada koja nikada ne nestaje, koja ne razočarava (usp. Rim 5,5). Kršćanska nada je snažna, sigurna i čvrsta. U njoj nas je Bog pozvao da kročimo. Ona je otvorena vječnosti jer se temelji na Bogu koji je uvijek vjeran. Biti kršćanin znači biti u Kristu, misliti poput njega, djelovati poput njega, ljubiti poput njega, pustiti mu da zagospodari našim životom te da ga promijeni, preobrazi i oslobodi od grijeha i zla. Mi pokazujemo Krista uskrsloga onima koji traže razlog nade koja je u nama (usp. 1 Pt 3,15). Naviještanjem Božje riječi prikazujemo uskrsloga Krista, a prije svega svojim životom. Pokazujemo svoju radost, jer smo djeca Božja, i slobodu koju nam daje život u Kristu koji je sloboda od ropstva grijeha i smrti. Uzdignemo li pogled prema nebeskoj domovini dobit ćemo snagu i novo svjetlo u našim svakodnevnim naporima. To je naša dragocjena služba koju moramo dati našem svijetu koji ne uspijeva podići svoj pogled prema Bogu.¹²²

2.3. Komunikacija u službi naviještanja evanđelja

Svaki oblik zajedništva pretpostavlja dijalog. On je temeljni element svake komunikacije. Njime se oblikuje nova stvarnost između pojedinca i naroda. Uvijek treba težiti dijalogu jer je on puno više od prenošenja određene istine. Prvo trebamo dopustiti drugoj osobi da govori i iznese svoje potrebe, probleme, a tek nakon toga je moguće predstaviti Božju riječ. Za papu Franju je temeljni cilj ući u dijalog s ljudima našeg vremena koji su ponekad razočarani kršćanstvom. Za dijalog je potrebna blizina, a nju

¹²¹ Usp. *Isto*, str. 85.-86.

¹²² Usp. *Isto*, str. 93.-96.

nam omogućuje dobra komunikacija. Papa prema prisposobi o dobrom Samaritancu ukazuje na to kakav bi trebao biti dobar komunikator. Komunikator je onaj koji komunicira i postaje drugome bližnji. Prema tome nam upravo ta prisposoba treba biti poticaj. Neka svjetlo koje donosimo bude plod naše bliskosti, miomirisno ulje koje ublažava bol i vino koje razveseljuje čovjekovo srce. Svi u sebi nosimo potrebu da volimo i da budemo voljeni te prema tome ne možemo živjeti sami i zatvoreni u sebe. Možemo vidjeti kako Papa u svojim djelima uspijeva ostvariti osobni odnos sa pojedincem. On uspijeva vidjeti pojedinca. Taj poziv na ostvarenje blizine je upućen čitavoj Crkvi.¹²³

2.3.1. Komunikacija po primjeru pape Franje

Komunikacija slikom za papu Franju zauzima središnje mjesto. Papa komunicira slike za razliku od prijašnjeg pape Benedikta XVI. koji je bio komunikator riječi. Komunikacija slike je razumljiva unutar svake kulture. Slika kod Pape postaje poruka čije značenje otkrivaju oni kojima se obraća. Od početka pontifikata papa Franjo je onaj koji sam plaća prenoćište, sam uzima u radničkoj menzi hranu, u kapelici sjedi u zadnjoj klupi, itd. Ove slike već otkrivaju značenje neverbalne komunikacije u komunikaciji pape Franje. Različitim gestama i različitim porukama Papa izražava meditativni stav, ozbiljno upozorenje, odlučni zahtjev, otvorenost, opuštenost ili humor. Osobe s kojima Papa komunicira osjete spontanost budući da Papa na taj način umanjuje razdaljinu i stvara blizinu. Papina komunikacijska strategija odiše neposrednošću i spontanošću te možemo reći da se svodi na „budi ono što jesi!“ U tom kontekstu promatramo njegovu nepredvidivost, iznenađenja, izlaženja izvan okvira protokola kao da sve donosi poruku: „slobodan sam od svojih protokola“. Njegov govor nije spekulativne već misionarske naravi. Papa upotrebljava riječi koje nije potrebno „studirati“ već jednostavno „slušati.“ On je svjestan poteškoća i opasnosti govora koji je nerazumljiv te zbog toga svojim propovijedima daje posebno mjesto. Govor pape Franje odlikuje narativnošću i prema tome je za medije lako razumljiv i prihvatljiv. Papa Franjo kreće od akcije, od gesti i tek onda oblikuje svoj govor. To je drugačiji pristup od pape Ivana Pavla II. koji je više inzistirao na snazi izričaja na koji se kasnije nadovezao i „govor“ tijela izražen pokretima.¹²⁴

¹²³ Usp. J. VALKOVIĆ, *Papa Franjo i novi oblici komunikacije*, Riječki teološki časopis, god. 23 (2015.), br. 1, str. 35.-37.

¹²⁴ Usp. *Isto*, str. 24.-26.

Papa Franjo poziva sve propovjednike da i oni u propovijedima koriste slike, da koriste slikovit govor jer u tome Papa vidi prednost. Slike pomažu cijeniti i prihvatiti poruku koja se želi prenijeti. Slika pomaže da se poruka doživi kao nešto blisko i moguće. Ona pomaže da osoba uživa poruku koja se želi prenijeti te budi želju i potiče volju prema evanđelju. Dobra homilija mora sadržavati ideju, osjećaj, sliku.¹²⁵

Za papu Franju komunicirati ne znači samo slati i prenositi poruku nego komunikacija postaje i prigoda za ostvarenje „komunikacijskog događaja.“ Komunikacija uspostavlja direktne kontakte i oblikuje odnose koji mijenjaju. Papa želi da slušatelj bude privučen, da i on aktivno sudjeluje u komunikaciji. Takva vizija pape Franje prisutna je od početka njegovog pontifikata što uočavamo na njegovom prvom pojavljivanju na balkonu bazilike sv. Petra. On tada traži okupljene da najprije oni za njega mole, a tek nakon toga on moli za njih i udjeljuje im blagoslov. Papa nerijetko prisutnima postavlja pitanja ili retorička pitanja te tako ostvaruje komunikaciju, a kad smatra nešto posebno važno onda ističe slogove. Jednostavnost u izričaju i lakoća kojom uspostavlja kontakte pomaže u ostvarenju blizine između sugovornika. Papa nije onaj koji je sam komunikator koji samo šalje poruku ili naučava, nego je on jedan od sudionika komunikacije. Papa budi određenu dinamiku provocirajući reakciju slušatelja koristeći glagole: ustati, uputiti se, prekinuti, ići, otvoriti se, itd. Prema tome, komunicirati ne znači samo prenositi poruku nego i dijeljenje, participiranje na komunikaciji i samoj poruci. Komuniciranje za Papu nije samo prenošenje nego i stvaranje prostora u kojem će sudionici moći aktivno sudjelovati.¹²⁶

2.3.2. Uloga medija u Papinu naučavanju

Papa Franjo govori o ulozi medija te u više navrata govori o značenju komunikacije za život Crkve i njezino poslanje te o utjecaju medija na život čovjeka i društva. Novinari trebaju pratiti život Crkve i o njemu izvješćivati te prema tome moraju nužno poznavati narav Crkve s obzirom da je ona sazdana kako od ljudske tako i od duhovne dimenzije. Treba na poseban način posvetiti pozornost hermeneutici, tj. načinu na koji se interpretira život Crkve, narav i specifičnost njezina poslanja. Kod novinara je također potrebna sposobnost za dijalog kako bi se uspostavljali odnosi s današnjom kulturom. Papa Franjo internet prepoznaje kao životni ambijent današnjega čovjeka. Vrlo

¹²⁵ Usp. EG, br. 157.

¹²⁶ Usp. J. VALKOVIĆ, *Papa Franjo i novi oblici komunikacije*, str. 26.-28.

je bitan ulazak u te prostore jer je u tom području moguć izazov odnosa vjere i suvremene kulture. To je izazov ulaska u nove prostore kulture gdje se komunikacijom ostvaruje susret i blizina. Međutim, sama mogućnost povezanosti i komunikacije nije dovoljna za nadilaženje postojećih podjela među narodima. Pozornost treba dati komunikaciji jer ona ne znači samo prenositi poruke nego ona znači „dijeliti“ ili „participirati“ na poruci. Mora se razumjeti smisao razmjene davanja i primanja kako bi se razumio smisao komunikacije. Mediji prema tome mogu postati prikladna sredstva za razvitak ispravne komunikacije, izgradnju solidarnosti te stvoriti osjećaj jedinstva koji potiče na zauzimanje za dostojanstveniji život. Temeljna misija medija je ostvarenje novih iskustava susreta između ljudi. Papa u takvoj vrsti medija, internetu, vidi dar od Boga pomoću kojega se može ostvariti jedinstvo među ljudima. To je mogućnost da se pomoću dijaloga pomire međusobne različitosti tako da budemo spremni davati, a ne samo primati.¹²⁷

2.3.3. Opasnosti pogrešnih interpretacija

U današnjem svijetu, upozorava papa Franjo, poruka koju prenosi je u opasnosti da bude iskrivljena od strane medija. Problem je što su neka pitanja koja se tiču crkvenog morala istrgnuta iz konteksta. Nikad ne smijemo biti uvjereni u činjenicu da se nešto podrazumijeva i da su sugovornici upućeni u ono o čemu se govori. Sve objavljene istine proizlaze iz istog, božanskog izvora i u njih se vjeruje istom vjerom. Također, postoje one važnije istine koje izravnije izražavaju samu srž evanđelja, a to, prema Drugom vatikanskom koncilu, nazivamo „hijerarhija“ istina katoličke vjere.¹²⁸ To znači da je u naviještanju evanđelja nužno sačuvati prikladan osjećaj za mjeru. Važno je da ne dođe do nesrazmjera u naviještanju, da ne dođe do stavljanja određenih istina u drugi plan koje bi trebale biti najzastupljenije u propovjedi i katehezi. Uvijek treba paziti da se ne okrnji cjelovitost poruke evanđelja.¹²⁹

Također je važno da Crkva raste u svom tumačenju objavljene riječi i u shvaćanju istine. Događaju se brze kulturne promjene te uvijek treba tražiti načine kako bi neprolaznu istinu izrazili jezikom koji omogućuje prepoznati njezinu trajnu novost. Drugim riječima, obnova izražajnih oblika je nužna kako bi poruka evanđelja bila predana

¹²⁷ Usp. *Isto*, str. 32.-35.

¹²⁸ Usp. EG, br. 34.-36.

¹²⁹ Usp. *Isto*, br. 38.

današnjem čovjeku, a da pri tom ne promijeni svoje značenje. Postoje također određene stvari koje se razumiju samo polazeći od prijanjanja istini i ljubavi prema njoj. Prema tome, učenje doktrina mora uključivati odraz u načinu života onoga koji ih naučava. Bitno je probuditi pristanak srca blizinom, ljubavlju i svjedočenjem.¹³⁰

Papa navodi još jedan problem koji se odnosi na komunikaciju unutar virtualnih prostora. Naime, u tom komunikacijskom kontekstu susreću se drugačije norme medijskog djelovanja, a promjena se događa u načinu komuniciranja. Tu se komunikacija odvija prema načelu „razmjena između jednakih“ što je različito od tradicionalnog načina komuniciranja koji se kreće od središta prema periferiji. Jedna od novosti jest doživljavanje uloge i značenja autoriteta na drugačiji način. Tu se javlja problem jer se papu u ovom slučaju ne doživljava kao autoritet.¹³¹

2.3.4. Crkva je pozvana ući u svijet

Crkva je pozvana na spremnost otvaranja prema svijetu, pozvana je ući u konkretni svijet. Prema tome, ona je pozvana ući i u virtualni svijet jer su to mjesta gdje je današnji čovjek prisutan. Papa ističe da je komunikacija ona koja pridonosi misijskom poslanju čitave Crkve. Društvene mreže su jedan od načina ostvarenja tog poziva. Ovdje papa Franjo navodi primjer učenika koji putuju u Emaus. U toj novozavjetnoj slici Isus pristupa učenicima i započinje razgovor. To je primjer da mi kao Crkva trebamo znati ući u razgovor, komunikaciju s drugima da bismo ih znali čuti i pružiti im Božju riječ. Prema tome trebamo biti duhovno osjetljivi i čuti što se oko nas događa. Treba imati prostora za drugoga i čuti, voditi dijalog.¹³² Papa eksplicitno poziva: „Iziđimo, dakle, iziđimo i pružimo svima život Isusa Krista.“¹³³ Kaže Papa: „Draža mi je Crkva koja je doživjela nezgodu, koja je ranjena i prljava zato što je izišla na ulice, nego Crkva koja je bolesna zbog zatvorenosti i komocije hvatanja za vlastite sigurnosti.“¹³⁴ Službenici Crkve trebaju biti poput milosrdnoga Samarijanca koji pere, čisti i podiže svoga bližnjega. Službenici Crkve i evanđelja moraju ugrijati srca ljudi, ući u njihovu tamu, a da se ne izgube. Prema tome, poziv na dijalog i komunikaciju je bitno misijsko poslanje Crkve. U tom Papinom pozivu o kojem govorimo vidimo njegovu ekleziologiju. Ako kao Crkva ne budemo

¹³⁰ Usp. *Isto*, br. 40.-42.

¹³¹ Usp. J. VALKOVIĆ, *Papa Franjo i novi oblici komunikacije*, str. 28.-32.

¹³² Usp. *Isto*, str. 37.-38.

¹³³ EG, br. 49.

¹³⁴ *Isto*, br. 49.

odlučni za taj izlazak i susret s čovjekom i svijetom postavlja se u pitanje samo misijsko djelovanje Crkve i njezino poslanje.¹³⁵ „Svaki kršćanin i svaka zajednica moraju raspoznati put koji Gospodin pokazuje, ali od svih nas traži da prihvatimo ovaj poziv: izići iz vlastite udobnosti i imati hrabrosti poći na sve periferije koje trebaju svjetlo evanđelja.“¹³⁶ Papa Franjo ističe spontanost i nepredvidivost u komuniciranju kao nepredvidivo djelovanje Božje riječi koju Crkva treba prihvatiti. Djelotvornost Božje riječi se očituje na razne načine i oblike koji su nama nedohvativi te je prema tome imperativ Crkve da nastoji pratiti razvitak i promjene na području društvenih komunikacija.¹³⁷

¹³⁵ Usp. J. VALKOVIĆ, *Papa Franjo i novi oblici komunikacije*, str. 39.

¹³⁶ EG, br. 20.

¹³⁷ Usp. J. VALKOVIĆ, *Papa Franjo i novi oblici komunikacije*, str. 40.

3. Izazov siromaštva u novoj evangelizaciji

Među višestrukim izazovima s kojima se Crkva susreće papa Franjo ističe društvene izazove, a posebno izazove siromašnih i siromaštva.¹³⁸ To je problem koji stvara mnoge druge probleme. Papa jasnije ukazuje na siromaštvo jer i sam dolazi iz periferije, južne hemisfere gdje skandal siromaštva i bijede vapi u nebo. Papa poziva na buđenje i promjenu jer se mnogi ljudi promatraju kao otpad i smeće.¹³⁹ On nas poziva da se ne oglušimo na glas siromaha.¹⁴⁰ Važno je naglasiti da Papa, kad piše o problemu siromaštva ne želi predočavati tržišno-privrednu analizu, nego u prvom redu piše pastoralni, crkveni i duhovni program.¹⁴¹ Papa se prvenstveno obraća kršćanskim vjernicima koje poziva na novo razdoblje evangelizacije.¹⁴² U ovom kontekstu papa Franjo usmjerava naš pogled prema izazovima današnjeg svijeta koji potrebuje novu evangelizaciju. On također ističe kao glavni problem pogrešne stavove koji dovode do pogrešne ekonomije koja čovjeka individualizira i u tom kontekstu razara socijalne i obiteljske veze. U ovom poglavlju prikazat ćemo da je socijalna kriza zapravo antropološka kriza koja u središte stavlja novac, a ne čovjeka.¹⁴³ Također, uočiti ćemo da papa Franjo ne daje posebno mjesto formuli „nova evangelizacija“ jer je svako evangelizacijsko djelovanje uvijek novo.¹⁴⁴ On novu evangelizaciju stavlja u okvir redovitog pastoralala kojemu pripada, uz ostale zadaće: briga o onima koji ne vjeruju, krštenima koji više ne kušaju utjehu vjere te navještaj vjere onima koji ne poznaju Krista ili su ga oduvijek odbacivali.¹⁴⁵

3.1. Uzroci siromaštva i čitanje znakova vremena

Evangelii gaudium je pobudnica posvećena evangelizaciji. Papa Franjo ju je učinio ključnim dokumentom svog pontifikata. Ona nije dokument socijalnog nauka, nego u njoj Papa sažima riječi socijalnog nauka. Odlomci posvećeni siromaštvu, nejednakosti, društvenoj nepravdi, idolopoklonstvu novca nisu specifično razlaganje nego ih gledamo u kontekstu cijelog teksta kojemu je svrha podsjetiti Crkvu na bit njezina

¹³⁸ Usp. EG, br. 52; 60-67; 176.-258.

¹³⁹ Usp. *Isto*, br. 53.

¹⁴⁰ Usp. *Isto*, br. 187.

¹⁴¹ Usp. W. KASPER, *Papa Franjo - revolucija nježnosti i ljubavi*, str. 113.

¹⁴² Usp. EG, br. 1.

¹⁴³ Usp. W. KASPER, *Papa Franjo - revolucija nježnosti i ljubavi*, str. 113.-114.

¹⁴⁴ Usp. EG, br. 11

¹⁴⁵ Usp. S. DIANICH, *Učiteljstvo pape Franje – nove perspektive*, Riječki teološki časopis, god. 24 (2016.), br. 2, str. 339.

poslanja. Papa poziva sve zajednice na otvorenost proučavanja znakova vremena. To je važno jer ako ne dođe do rješenja nekih situacija, onda dolazi do pokretanja raznih procesa dehumanizacije koji se teško mogu popraviti.¹⁴⁶

Papa želi pokrenuti cijelu Crkvu da živi radost evangelizacije na svim područjima, socijalnim i ekonomskim. *Evangelii gaudium* veću pozornost daje dijelu koji upozorava na probleme jer nitko od svjetskih vođa ne želi djelovati, niti se pitati o uzrocima zla siromaštva i nejednakosti. Odlomci nas upozoravaju da veću pozornost posvetimo poboljšanju zemlje na kojoj živimo i koja nam je zajednički dom. Obveza je kršćanskih zajednica da se različitim riječima očituju o raznim situacijama i to objektivno analizirajući društvene prilike u kojima žive, rasvjetljujući ih u svjetlu evanđelja.¹⁴⁷

3.1.1. Socijalna nejednakost

Papa Franjo govori o nekim aspektima koji mogu oslabiti snagu evangelizacijske obnove Crkve u smislu prijetnje životu i dostojanstvu Božjeg naroda ili utjecaja na pojedince. Papa opisuje izazove svijeta. On govori o povijesnoj prekretnici koja se vidi u mnogim napretcima. Iako su ti napretci neke izvukli iz siromaštva ipak je veći dio onih koji trpe loše posljedice. Nejednakost postaje sve očitija, nepoštivanje i nasilje sve prisutnije, a životna radost je često ugašena u strahu i očaju koji obuzima mnoge. Ta ekonomija nejednakosti i isključivanja ubija.¹⁴⁸

Ono što je važno naglasiti jest to da kad dajemo siromahu ne dajemo od svojega, nego dajemo ono što njemu i pripada. Jer, sve je dano na upotrebu svima. Zemlja je svima dana, a ne samo bogatima.¹⁴⁹ Tim riječima se koristi i papa Pavao VI. u *Populorum progressio* tvrdeći da privatno vlasništvo nije nečije pravo i da nitko nije ovlašten zadržati za sebe ono što premašuje njegove potrebe dok drugi oskudijevaju.¹⁵⁰

Uzroci siromaštva se trebaju rješavati zbog nužnosti uspostave dobrog poretka u društvu kako bi se izliječile bolesti društva koje ga čine slabim. Samo se odbacivanjem apsolutne autonomije tržišta i financijskih spekulacija te napadanjem strukturalnih uzroka nejednakosti može riješiti problem siromaštva.¹⁵¹

¹⁴⁶ Usp. A. TORNIELLI, G. GALEAZZI, *Papa Franjo, ova ekonomija ubija*, str. 44.-47.

¹⁴⁷ Usp. *Isto*, str. 180.-181.

¹⁴⁸ Usp. *Isto*, str. 47.-49.

¹⁴⁹ Usp. *Isto*, str. 177.

¹⁵⁰ Usp. PAVAO VI., *Populorum progressio – Razvitak naroda. Enciklika o razvitku naroda* (26. III. 1967.), Zagreb, 1967., br. 23.

¹⁵¹ Usp. EG, br. 202.

Vidimo da papa Franjo, polazeći od duha katoličkog socijalnog nauka, želi više od crkvenih organizacija i individualne pomoći. Svi se kršćani moraju brinuti za izgradnju svijeta, za strukturalne uzroke siromaštva, cjelovito promicanje čovjeka i cjelovit razvoj siromašnih. Potrebno je zalaganje za pravedniji socijalni poredak.¹⁵² Rast u jednakosti zahtjeva ne samo ekonomski rast nego traži i odluke, planove, mehanizme i procese koji su posebno usmjereni prema boljoj raspodijeli dobara, mogućnosti zapošljavanja te promicanju siromašnih. Trebamo uočiti da takvu promjenu posebno onemogućuje pokušaj povećavanja zarade smanjivanjem tržišta rada.¹⁵³

Crkva je pozvana braniti pravdu siromaha pred društvenim i ekonomskim nejednakostima koje vane u nebo. Crkva je pozvana probuditi nadu, jer ako nema nade za siromahe, neće je biti niti za bogate. Ako nismo sposobni probuditi nadu za siromašne, nećemo ju moći ni sami imati. Bez te nade upadamo u puko izvršavanje svakodnevnih obaveza i tražeći da nam ništa ne nedostaje postajemo tek prigodni kršćani. Mnogi ne poznaju taj nauk o socijalnoj pravednosti u kojoj se traži izlaženje iz sebe, gdje ulaziš u život drugoga i on u tvoj te ga uključuješ u društvo i daješ nadu. To služenje ljubavi kao navještaj Riječi uz slavljenje sakramenata izraz je biti Crkve. Važno je odbaciti duh svijeta kako bi dali mjesta Isusu koji se objavljuje.¹⁵⁴

3.1.2. Idolatrija novca

Papi Franji je u interesu prikazati antropološku krizu u kojoj je novac postao središte. On nas poziva na novu kulturu života, novi stil života koji određuje davanje i primanje, a ne veliko posjedovanje dobara. Poziva nas na kulturu skromnosti te da se ograničimo na ono što nam je zaista neophodno kako bismo se očuvali od rasipnosti i krivih idola. Papa ističe solidarnost prema siromašnima u kojem se neposredno očituje naš odnos s Bogom. Ova socijalna pravednost, o kojoj Papa govori, odnosi se na cjelovito okretanje prema siromašnima, bolesnima i patnicima.¹⁵⁵

Idolatrija novca vodi nas u okvire u kojima se bavimo samo onim što nam omogućuje posjedovanje i sigurnost. Takvo stanje nazivamo kulturnom blagostanja koja vodi do toga da mislimo samo na sebe te nas čini neosjetljivima za potrebe drugih. Takvo društvo podiže zidove sebičnosti jer je zaboravilo iskustvo plača i sućuti. Mnogi su od nas

¹⁵² Usp. W. KASPER, *Papa Franjo - revolucija nježnosti i ljubavi*, str. 116.

¹⁵³ Usp. EG, br. 204.

¹⁵⁴ Usp. A. TORNIELLI, G. GALEAZZI, *Papa Franjo, ova ekonomija ubija*, str. 27.-28.

¹⁵⁵ Usp. W. KASPER, *Papa Franjo - revolucija nježnosti i ljubavi*, str. 121.-122.

izgubljeni, nisu pažljivi prema svijetu i ne čuvaju ono što je Bog stvorio za sve, a niti čuvamo jedni druge. Ta navika na patnje drugoga, koje shvaćamo kao da nas se ne tiču, označava današnji svijet globalizacije ravnodušnosti.¹⁵⁶ Postajemo neosjetljivi prema siromašnima, čak ne osjećamo ni potrebu da im pomognemo kao da se to nas ne tiče. To je kultura blagostanja koja nas čini neosjetljivima prema siromasima, a s druge strane nas čini ovisnima o novcu i dobrima. To je globalizacija ravnodušnosti jer ne osjećamo bol našeg brata kao ranu na vlastitom tijelu. Upali smo u antropološku krizu, tj. idolopoklonstvo novca i nijekanje prvenstva ljudskog bića.¹⁵⁷

3.1.3. Novac koji vlada umjesto da služi

Papa Franjo govori o problemu egoizma u društvu i svijetu u kojem živimo, te poziva na djelovanje ljudi tako da ljubav prema bližnjemu poraste. Ovdje je uključena i politika koja svojim divljim liberalizmom čini slabe samo još više slabima, još više isključenima, a jake još jačima. Ono što Papa smatra potrebnim za rješavanje problema nejednakosti jesu sloboda bez demokracije s puno ljubavi, pravila ponašanja, a možda i izravne intervencije države.¹⁵⁸ Vidimo da je globalizacija spasila milijune od bijede, ali isto tako je mnoge osudila i na umiranje od gladi. Ona je postala selektivna u ovom ekonomskom sustavu. Globalizacija, prema papi Franji, ne bi trebala biti kao kugla u kojoj je svaka točka jednako udaljena od središta u kojoj bi se posebnosti naroda gubile. Ona rađa jednoljublje, slabu misao te u središtu nje nije čovjek, nego samo novac. Ekonomska globalizacija bi trebala uzeti u obzir svaku naciju s njezinom kulturom, jezikom, vjerom i identitetom.¹⁵⁹

U središtu svakog ekonomskog sustava bi trebao biti čovjek, ali mi smo podlegli grijehu idolatrije novca. Ekonomiju pokreće požuda za posjedovanjem i tako se razvija kultura odbacivanja. Odbacujemo cijeli naraštaj kako bi održali ekonomski sustav koji može opstati samo tako da vodi ratove. Vode se regionalni ratovi na kojima se zarađuje proizvodnjom i prodajom oružja te se uspostavlja ravnoteža idolatrijskih ekonomija koje žrtvuju čovjeka. Prema tome, globalizacija koja bi obogatila bila bi ona nalik poliedru gdje su svi ujedinjeni i gdje svatko čuva svoju posebnost, bogatstvo i identitet.¹⁶⁰

¹⁵⁶ Usp. A. TORNIELLI, G. GALEAZZI, *Papa Franjo, ova ekonomija ubija*, str. 35.-36.

¹⁵⁷ Usp. *Isto*, str. 46.-50.

¹⁵⁸ Usp. J. BERGOGLIO, *Papa Franjo odgovara. Intervjui i tiskovne konferencije*, KS, Zagreb, 2016., str. 117.-118.

¹⁵⁹ Usp. *Isto*, str. 136.-137.

¹⁶⁰ Usp. *Isto*, str. 170.-171.

3.1.4. Kultura isključivanja

Vidjeli smo kako Papa govori o svijetu koji je upao u idolatriju novca, svijetu u kojem se stvara svjetska politika čije je obilježje protagonizam novca. U središtu je novac, a ne čovjek. To je politika economicističkog tipa bez kontrole etike. Događa se da je sve koncentrirano na središte, a rubovi društva postaju zanemareni, njih se odbacuje. To se odnosi na starije i mlade osobe. Starije se odbacuje jer ne proizvode, ne služe ničemu, a mlade jer ne proizvode mnogo, jer ih treba oblikovati. Međutim, mladi su obećanje za budućnost, a stariji su tu da prenesu mudrost mladima. Svijet se ruši kad odbacujemo i jedne i druge. Danas postoji mnogo djece koja umiru od gladi i pothranjenosti, koja umiru od hladnoće i zime. To nije objavljeno svijetu u medijima, ali padanje bodova burze velikih gradova biva u medijima svjetska katastrofa. Papa ističe da je to drama nečovječnog humanizma u kojem živimo. Upozorava da se ponovno trebamo vratiti rubovima, tj. djeci i mladima te da ne smijemo upasti u globalizaciju ravnodušnosti prema ta dva ekstrema koja su budućnost naroda.¹⁶¹

Ušli smo u kulturu odbacivanja, u vrijeme muke mladih koji nemaju iskustvo dostojanstva da zarađuju za kruh.¹⁶² Gubitak dostojanstva radi nemogućnosti pronalaska posla je druga vrsta siromaštva. Takve osobe proživljavaju teško siromaštvo koje im srce tjera u propast, njihovo se dostojanstvo osiromašuje te žive u stanju potištenosti.¹⁶³ Ono što ne služi globalizaciji to se odbacuje, a to su mladi i stari. U takvom društvu imamo ljude bez snage. Prema tome, moramo pomoći mladima da ostvare svoju ulogu u društvu.¹⁶⁴

Ne može se odgađati nužnost rješavanja strukturalnih uzroka siromaštva. Ne samo zbog uspostave dobrog poretka u društvu, nego i zbog toga što društvo treba izliječiti od bolesti koja može dovesti do novih kriza. Problemi u svijetu se neće riješiti sve dok se ne riješi korijen problema siromaštva odbacujući apsolutnu autonomiju tržišta i strukturalne nejednakosti. Iako rast u jednakosti zahtjeva ekonomski rast ipak traži više od samog ekonomskog rasta. Ono zahtjeva odluke, planove, mehanizme i procese usmjerene prema boljoj mogućnosti raspodjele dobara, zapošljavanja, uključivanje siromašnih u društvo.¹⁶⁵

¹⁶¹ Usp. *Isto*, str. 57.-59.

¹⁶² Usp. *Isto*, str. 146.

¹⁶³ Usp. *Isto*, str. 184.

¹⁶⁴ Usp. *Isto*, str. 146.

¹⁶⁵ Usp. A. TORNIELLI, G. GALEAZZI, *Papa Franjo, ova ekonomija ubija*, str. 56.-57.

3.2. Pastoralna i misijska preobrazba Crkve

Papa Franjo inzistira na reformi Crkve navodeći da evangelizacija mora u svim zemljama determinirati poslanje Crkve. Papa traži da započnemo pastoralnu i misijsku preobrazbu jer ne možemo ostaviti stvari kakve jesu. Svaka struktura postaje nedjelotvorna ako se ne mijenja u duhu vremena i potreba.¹⁶⁶ „Sanjam o misijskom opredijeljenju koje može sve preobraziti, tako da crkveni običaji, načini na koje se stvari čine, satnice, jezik, i sve strukture postanu prikladan kanal za evangelizaciju današnjeg svijeta više no za samoočuvanje. Reforma struktura, koju zahtjeva ta pastoralna preobrazba, može se shvatiti jedino kao dio napora koji se ulažu da one postanu više misionarske.“¹⁶⁷ Međutim, prije planiranja reformi, Papa želi u središte staviti evangelizaciju, ali ne u vidu kolektivne dimenzije nego u odnosu prema osobama. Važno je prenošenje evanđelja u osobnom dijalogu koje treba biti iskazano poniznošću i poštovanjem prema drugome. Papa poziva evangelizatore da u središte stave odnos prema osobama jer kritizira kulturu privrženu novcu.¹⁶⁸ Apostolska pobudnica *Evangelii gaudium* se ponajprije bavi životom Crkve koja vapi za obnovom s ciljem evangelizacije da bi se ponovno otkrila ljepota i radost evanđelja. Evangelizacija je glavni cilj i zbog toga nas Papa ponovno podsjeća na temeljni nauk o Crkvi, njezinoj biti i naravi, svrsi i poslanju. Crkva mora biti mjesto besplatnog milosrđa gdje bi se svi trebali osjećati prihvaćenima i voljenima. Ona ne smije biti zakupljena samo sobom, nego treba biti u svijetu. Ona je pozvana biti posluženicom naroda Božjega jer bez milosrđa ne može prodrijeti u svijet povrijeđenih kojima je potrebno razumijevanje, oprostjenje i ljubav.¹⁶⁹ Crkva je danas pozvana za novi misionarski izlazak, jer je po naravi evangelizatorska.¹⁷⁰ „Od nas se traži da prihvatimo poziv: izaći iz vlastite udobnosti i imati hrabrosti poći na sve periferije koje trebaju svjetlo evanđelja.“¹⁷¹ Crkva je Očev dom i prema tome mora biti otvorenih vrata za svakoga s njegovim tegobnim životom. Ne smijemo se ponašati kao kontrolori milosti, već kao njezini omogućitelji.¹⁷²

¹⁶⁶ Usp. S. DIANICH, *Učiteljstvo pape Franje – nove perspektive*, str. 343.-344.

¹⁶⁷ EG, br. 27.

¹⁶⁸ Usp. S. DIANICH, *Učiteljstvo pape Franje – nove perspektive*, str. 343.-345.

¹⁶⁹ Usp. A. TAMARUT, *Crkva u nauku pape Franje*, Bogoslovska smotra, 87 (2017.) 1, str. 67.-68.

¹⁷⁰ Usp. EG, br. 20.

¹⁷¹ *Isto*, br. 20.

¹⁷² Usp. *Isto*, br. 47.

Papa Franjo kršćanstvo ponovno želi vratiti njegovim temeljnim nadahnućima i povezati ga sa stvarnim životom.¹⁷³ On u apostolskoj pobudnici *Evangelii gaudium* želi sve vjernike i Crkvu općenito usmjeriti na novu etapu evangelizacije. On želi novu evangelizaciju, punu žara i vitalnosti.¹⁷⁴ Papa od vjernika traži obnovljeni susret s Kristom.¹⁷⁵ Jer, Crkva samo iz nutarnje radosti može biti ponovno vjerodostojna svijetu. Potreban je novi misijski polet koji će obuhvatiti cjelokupnu kršćansku svijest i sve strukture Crkve. Papa želi Crkvu koja će svjedočiti svjesno i slobodno, otvorenu za susrete i dijalog, ali i onu koja će znati slušati i prihvaćati dobronamjerne kritike. Za Papu je ipak u središtu nove evangelizacije prije svega briga za siromašne i ranjive, starije koji su napušteni, beskućnike, ovisnike, izbjeglice.¹⁷⁶

3.2.1. Siromaštvo kao teološka kategorija

Papa Franjo upozorava na vijest koja je postala nešto uobičajeno i što nas ostavlja ravnodušnima, a to je vijest o postojanju siromašnih. Postojanje siromašnih nam ne smije postati svakodnevnica, nego trebamo postati hrabri kršćani i tražiti one koji su tijelo Kristovo. Siromaštvo je teološka kategorija za nas kršćane jer se Krist ponizio i postao siromašan da hodi s nama na putu. Takvo siromaštvo počinjemo shvaćati kad idemo prema Kristovu tijelu.¹⁷⁷

Papa Franjo na prvo mjesto stavlja življenje evanđelja. Crkva nije politički pokret, nekakva nevladina organizacija. Bitna vrednota Crkve je propovijedanje Isusa, a ne svjetovna težnja uspješnosti i djelotvornosti. Ona treba biti sol zemlje, a to čini svjedočenjem bratske ljubavi i solidarnosti zajedništva. Ona treba izići iz sebe u susret s drugima. Susret je važan jer je vjera susret s Isusom i mi trebamo slijediti Isusov primjer, tj. susretati druge. Upravo na taj način idemo protiv kulture odbacivanja. Izlazeći iz sebe dolazimo i do susreta sa siromasima prema kojima nikad ne smijemo postati ravnodušni. Ne smijemo biti, upozorava Papa, uštogljeni kršćani koji samo spokojno razgovaraju o teološkim temama. Trebamo postati hrabri kršćani koji, izlazeći iz sebe, tragaju za onima koji su Tijelo Kristovo. Takvo traženje siromaha i susretanje s njima zapravo označava traganje i susret s Kristom. Za nas kršćane, siromaštvo je teološka kategorija, a ne

¹⁷³ Usp. T. KOVAČ, *Crkva pred izazovima siromaštva u novoj evangelizaciji*, Bogoslovska smotra, 84 (2014.) 3, str. 473.

¹⁷⁴ Usp. EG, br. 17.

¹⁷⁵ Usp. *Isto*, br. 3.

¹⁷⁶ Usp. T. KOVAČ, *Crkva pred izazovima siromaštva u novoj evangelizaciji*, str. 474.

¹⁷⁷ Usp. Papa FRANJO, *Crkva milosrđa*, str. 120.-122.

sociološka, filozofska i kulturalna kategorija. Sin Božji je postao siromah kako bi hodio s nama. Prema tome siromašna Crkva za siromašne započinje hodom prema Kristovu tijelu. Tako hodeći prema Kristu počinjemo shvaćati što je to siromaštvo. Ono što nas u tome sputava je duh svijeta, duhovna svjetovnost. Ono što je problem danas jest kriza čovjeka. Ta kriza čovjeku oduzima etiku. Nedostatak etike u javnom životu uzrok je mnogih zala u svijetu. Današnji mentalitet ne shvaća tragedijom siromašne koji umiru od gladi, ali tragedija je ako padnu investicije u bankama. Međutim, svjedočenje Crkve za siromašne suprotstavlja se tom današnjem mentalitetu.¹⁷⁸ Papa, od onih koji pomažu siromasima, inzistira na osobnoj uključenosti te na promjeni osobnoga života. To označava življenje ljubavi koja naše biće treba promijeniti. Tako se postaje prijateljem siromašnih gdje i sami postajemo siromašni u skromnosti života.¹⁷⁹

Međutim, evangelizacija ne bi bila potpuna kad ne bi vodila računa o stvarnim i trajnim odnosima koji postoje između evanđelja i čovjekovog osobnog i društvenog života.¹⁸⁰ Religiju ne smijemo svoditi samo na pripremu duša za nebo. Crkva ne smije biti u tom vidu zatvorena, nego je važna i socijalna dimenzija Crkve. Ona je pozvana pobrinuti se za izgradnju boljeg svijeta.¹⁸¹ Kristovo otkupljenje ima i socijalno značenje jer Bog u Kristu ne otkupljuje samo pojedinu osobu, nego i društvene odnose među ljudima. Iz srca evanđelja vidimo duboku povezanost između evangelizacije i promicanja čovjeka koje se mora razvijati u cjelokupnom evangelizacijskom djelovanju.¹⁸²

3.2.1.1. Ljubav prema siromasima kao srž evanđelja

U Božjem srcu siromašni imaju povlašteno mjesto tako što je On sam postao siromašan (usp. 2 Kor 8,9). Također je Bog zajamčio da ih nosi posred svojeg srca: „Blago vama, siromasi: vaše je kraljevstvo Božje!“ (Lk 6,20). Bog nas uči da je ljubav prema siromasima ključ za nebo poistovjećujući se s njima (usp. Mt 25,35).¹⁸³

Naša zauzetost za drugoga prvenstveno treba biti pozornost prema drugome za kojeg smatramo da je jedno s nama. Ta je pozornost puna ljubavi početak prave brige za osobu. Kad je siromah ljubljen to se smatra velikom vrednotom koja je suprotna svakom iskorištavanju za osobne i političke interese. Samo po primjeru te blizine možemo pratiti

¹⁷⁸ Usp. A. TORNIELLI, G. GALEAZZI, *Papa Franjo, ova ekonomija ubija*, str. 15.-19.

¹⁷⁹ Usp. *Isto*, str. 26.-27.

¹⁸⁰ Usp. EG, br. 181.

¹⁸¹ Usp. *Isto*, br. 183.

¹⁸² Usp. *Isto*, br. 178.

¹⁸³ Usp. *Isto*, br. 197.

siromašne na tom putu oslobođenja. Možemo reći da je to način najvećeg i učinkovitog predstavljanja radosne vijesti Kraljevstva.¹⁸⁴

Vidimo da je za papu Franju jako važna ljubav prema siromašnima i ranjivima. Papa kaže da je to tako jer je to srž evanđelja. Navještaj siromašnima je srž evanđelja jer je Isus došao navijestiti siromašnima oslobođenje, spasenje, Božju milost (usp. Lk 4,18-19). Siromašni su i oni kojima treba spasenje, koji trebaju biti prihvaćeni u društvu. Vidimo da Isus daje prednost marginaliziranim u društvu, a to su gubavci, udovice, siročad, slijepi, grešnici. Prema Papi su upravo siromasi srce evanđelja te ih zbog toga stavlja u središte.¹⁸⁵ Prema tome, važno je da Crkva bude siromašna i ponizna. Siromaštvo i poniznost su, kao što smo već rekli, u središtu evanđelja i to u teološkom smislu.¹⁸⁶

Kad Papa govori o poslanju Crkve ističe pojam *agape*. Objašnjava da taj pojam označava ljubav prema drugima koju je propovijedao Gospodin. Ona označava ljubav svakoga od nas prema svim drugima i to je zapravo jedini način koji nam je Isus pokazao kao put spasenja i blaženstava. On se utjelovio kako bi u duše ljudi usadio taj osjećaj bratstva.¹⁸⁷ Papa sv. Franju ističe kao primjer te *agape*. On je osoba koja želi graditi, raditi, on je putnik i misionar, mistik, pjesnik i prorok. Volio je prirodu, ali iznad svega je volio ljude, djecu, starce, žene. Sv. Franjo je htio prosjački red koji će putovati, misionariti, ići u susret drugima, slušati, pomagati, širiti ljubav i vjeru. On je također žudio za siromašnom Crkvom koja brine za druge, da svoju materijalnu pomoć koristi za pomoć drugima, a da ne bude zaokupljena sobom. To je Crkva kakvu su propovijedali Isus i njegovi učenici i taj ideal siromašne i misionarske Crkve je i dalje prisutan.¹⁸⁸

3.2.2. Siromašna Crkva za siromašne

Već Ivan XXIII. u nagovoru za pripremu Sabora 1962. godine govori o Crkvi siromašnih. Iako ta tema nije bila prevladavajuća na Saboru ipak nije izostala.¹⁸⁹ Tako vidimo u *Lumen gentium* temeljni tekst koji govori o ovoj temi: „Kao što je Krist izvršio djelo otkupljenja u siromaštvu i progonu, tako je i Crkva pozvana da ide istim putem.“¹⁹⁰ Ona nije ustanovljena da traži zemaljsku slavu, nego da širi poniznost i samozataju svojim

¹⁸⁴ Usp. *Isto*, br. 199.

¹⁸⁵ Usp. J. BERGOGLIO, *Papa Franjo odgovara. Intervjui i tiskovne konferencije*, str. 144.-145.

¹⁸⁶ Usp. *Isto*, str. 170.

¹⁸⁷ Usp. *Isto*, str. 103.

¹⁸⁸ Usp. *Isto*, str. 111.-112.

¹⁸⁹ Usp. W. KASPER, *Papa Franjo - revolucija nježnosti i ljubavi*, str. 103.

¹⁹⁰ LG, br. 8.

primjerom te da pokazuje ljubav prema ožalošćenima i da u siromašnima i patnicima vidi sliku siromašnog i trpećeg Utemeljitelja.¹⁹¹ Također vidimo i tvrdnju pastoralne konstitucije: „Radost i nada, žalost i tjeskoba ljudi našeg vremena, osobito siromašnih i svih koji trpe jesu radost i nada, žalost i tjeskoba također Kristovih učenika, te nema ničega uistinu ljudskoga a da ne bi našlo odjeka u njihovu srcu.“¹⁹² Pri završetku Sabora rađa se veća zainteresiranost biskupa o ovoj temi te se 1965. u Rimu sklapa pakt pod nazivom: „Za služeću i siromašnu Crkvu.“ Nakon Sabora poseže se za temom teologije oslobođenja. Organiziraju se različite skupštine koje formuliraju opciju za siromašne. Mi ćemo ovdje istaknuti skupštinu u Aperecidi iz 2007. godine jer je arhitekt njezinih dokumenata, tadašnji kardinal, Jorge Bergoglio. Aperecida se citira na mnogim mjestima u *Evangelii gaudium*.¹⁹³ Opciju za siromašne preuzimaju u svoje naučavanje i Ivan Pavao II. i Benedikt XVI. koji ju je i kristološki utemeljio. Prema tome vidimo da se opcija za siromašne i siromašnu Crkvu nalazi u dugoj tradiciji. Vidimo da papa Franjo obnovu Crkve, koja je dosad bila usmjerena u unutarnje renoviranje, usmjerava prema van, tj. izlaženju u periferije¹⁹⁴ vlastitog teritorija i u nova socio-kulturna područja.¹⁹⁵

3.2.2.1. *Duhovna svjetovnost*

Papa napada duhovnu svjetovnost, osobito klera koji se oslanja na posjedovanje, utjecaj, povlastice, disciplinarnu sigurnost, svijest autoritarne elite. Za Papu je takva duhovna svjetovnost najgora napast koja prijeti Crkvi.¹⁹⁶ Međutim, izazov pogađa svakog pojedinca, kako višeg ili nižeg klera tako i laika u crkvenoj službi te redovnika. Od svih se traži jednostavnost i skromnost. Ovi upiti o životnom stilu Crkve pozivaju nas da se, kao kršćani koji se pozivaju na evanđelje, iskreno suočimo s njima. Papa Franjo postavlja ozbiljan upit Crkvi svojim programom siromašne Crkve. Ovaj se izazov odnosi na cijelu instituciju, njezina predstavljanja i ophođenja s materijalnim dobrima. Pri tome treba paziti da se ne oslonimo samo na planiranje, programe i organizaciju, nego i na snagu

¹⁹¹ Usp. *Isto*, br. 3.

¹⁹² GS, br. 1.

¹⁹³ Usp. EG, br. 25; 83; 122; 124.

¹⁹⁴ Kad Papa govori o periferijama, on zapravo govori o granicama. Često se krećemo u prostorima koje na neki način kontroliramo. Ukoliko izlazimo iz središta, otkrivamo više stvari i kada središte gledamo iz tih periferija vidimo da je stvarnost različita. Stvarnost se jasnije vidi iz periferija. Tu se suočavamo sa stvarnošću druge osobe, egzistencijalnom periferijom i stvarnošću njezinih misli. Tu se suočavamo s nekim tko drugačije misli i tu započinje rasprava. Ta nas periferija misli drugoga obogaćuje. Usp. J. BERGOGLIO, *Papa Franjo odgovara. Intervjui i tiskovne konferencije*, str. 281.-282.

¹⁹⁵ Usp. W. KASPER, *Papa Franjo - revolucija nježnosti i ljubavi*, str. 106.-107.

¹⁹⁶ Usp. *Isto*, str. 107.

Duha. Papa upozorava da izgubljenu snagu možemo prevladati ako kao siromašna Crkva za siromašne ponovno zadobijemo radost i polet polažući svoju nadu u Boga i njegovu providnost.¹⁹⁷ Papa je uvjeren da ovu radost možemo naučiti od siromašnih.¹⁹⁸

Papa izjavljuje kako želi „siromašnu Crkvu za siromašne“. Bitno je pojasniti ove Papine riječi koje zapravo ne znače da Crkva ne bi trebala posjedovati nikakva svjetovna dobra, nego se odnose na to kako i za što ona upotrebljava svoja dobra koja su joj povjerena. Ono što papa Franjo naglašava, kao što smo već navodili, jest otvorena Crkva koja se ne zatvara u sebe. Vidimo da Papa i ovdje naglašava važnost otvorenosti Crkve, u odnosu prema siromašnima.¹⁹⁹

Papa kaže da trebamo biti siromašni među siromašnima. To znači da moramo osluškiivati potrebe, želje, razočaranja, nadanja. Mladima moramo vratiti nadu, a starijima pružiti pomoć. Trebamo uključiti u društvo one koji su isključeni te propovijedati mir i širiti ljubav.²⁰⁰ Neraskidiva je povezanost između prihvaćanja navještaja i stvarne bratske ljubavi. Opasno je i štetno da gubimo zadivljenost i zanos da živimo evanđelje bratstva i pravednosti. Ne smijemo zaboraviti da se u našem bratu trajno produbljuje utjelovljenje za svakoga od nas: „Zaista, kažem vam, što god učiniste jednom od ove moje najmanje braće, meni učiniste!“ (Mt 25,40). Prema tome uočavamo apsolutni prioritet izlaženja iz sebe prema bratu kao jednu od dviju glavnih zapovijedi na kojima se temelje moralne norme.²⁰¹

3.2.2.2. *Siromasi duhom*

Vjerom u Boga Stvoritelja vjerujemo da Bog brine za sva bića, a posebno za trpeće, tj. siromahe. U Božjoj brizi za siromašne očituje se njegova veličina. Bogu su bliski oni koji su krenuli primjerom Kristova siromaštva. U tom vidu jasnije ćemo razložiti izraz pape Franje o siromašnoj Crkvi za siromašne. Isus Krist je postao siromahom te po njegovom primjeru to treba činiti i Crkva. Bog brine za siromahe, htio im je biti blizak te su tako oni prvi primatelji Božjeg kraljevstva. Tko nije siromašan duhom ne može Boga primiti jer nije blizak s Bogom. Prema tome je dužnost Crkve, ne povlađivati bogataše, nego ih upozoriti na opasnost njihova života, ali na način da im se ukaže kako i oni mogu biti dionici Božjeg kraljevstva. Bogate treba potaknuti da pomažu siromašnima kako

¹⁹⁷ Usp. *Isto*, str. 108.-110.

¹⁹⁸ Usp. EG, br. 198.

¹⁹⁹ Usp. *Isto*, str. 100.-102.

²⁰⁰ Usp. J. BERGOGLIO, *Papa Franjo odgovara. Intervjui i tiskovne konferencije*, str. 113.

²⁰¹ Usp. EG, br. 179.

zemaljske stvari ne bi zamijenile Božji duh u njihovoj duši. Crkva treba biti Crkva za siromašne, ali i Crkva onih koji su siromašni duhom. Ovdje ne želimo reći da bogatstvo nije dobro, nego da ono u sebi jest dobro ako je prožeto siromaštvom duha tj. ako je u službi Kristu. Moramo uvijek imati pred očima Kristovo upozorenje da će teško bogataš ući u Kraljevstvo. Jer, ako se brinemo za zemaljsko, teško je brinuti se za duhovno, a time i za siromašne. Po uzoru na Krista trebamo živjeti stil siromaštva i jednostavnosti.²⁰²

3.2.3. Solidarnost u novoj evangelizaciji

Samo srce evanđelja odnosi se na zajednički život i zauzimanje za druge. To je temelj kršćanskog stava prema siromaštvu i svjetskim problemima. Svaka osoba ima temeljno dostojanstvo dano od Boga, stvorena je na njegovu sliku i priliku. Iz tog srca evanđelja uočavamo duboku povezanost između promicanja čovjeka i evangelizacije. Promicanje čovjeka se mora izražavati i razvijati u cjelokupnom evangelizacijskom djelovanju. Evangelizirati znači iskazati brigu za potrebite svojom bliskošću, dioništvom u patnjama drugoga te zalaganje za poštivanje ljudskog dostojanstva. Prema tome, sve što činimo za druge ima transcendentalnu dimenziju. Crkva je po svojoj naravi misionarska i tako nužno iz te naravi proizlazi ljubav i suosjećanje prema bližnjemu koje razumije, promiče i pomaže. Trebamo rasti u solidarnosti te omogućiti svim narodima da sami zarađuju, jer je svaki čovjek rođen da se razvija. U suprotnom, upadamo u kulturu ravnodušnosti koja nas odvaja od Božjeg nauma. Dobra su nam povjerena da ih čuvamo i razvijamo, ali samo u korist općeg dobra. Moramo paziti da budemo vjerni putu služenja siromasima.²⁰³

Nova evangelizacija je poziv na upoznavanje spasenjske snage koja je na djelu u životima siromašnih i potrebitih koji vape. Crkva je shvatila da zahtjev za slušanjem tih vapaja proizlazi iz samog oslobađajućeg djelovanja milosti u svakom od nas. Time odmah možemo odbaciti misao da se ovdje radi o poslanju koje se tiče samo nekih. Mi smo pozvani otkriti Krista u njima jer oni također preko vlastitih patnji poznaju Krista patnika. Također, trebamo biti oni koji će posuditi svoj glas u traženjima onih koji vape te biti njihovi prijatelji, slušati ih, razumjeti i prihvatiti tajanstvenu mudrost koju Bog želi preko njih podijeliti s nama.²⁰⁴

²⁰² Usp. I. RAGUŽ, *O siromasima – teološko promišljanje*, u: *Diacovensia* 22 (2014.) 4, 439.-443.

²⁰³ Usp. A. TORNIELLI, G. GALEAZZI, *Papa Franjo, ova ekonomija ubija*, str. 57.-59.

²⁰⁴ Usp. Papa FRANJO, *Crkva milosrđa*, str. 35.-38.

Kad govorimo o novoj evangelizaciji možemo govoriti o polju solidarnosti koji bitno veže poslanje svih nas kršćana. Solidarnost je bitna riječ koju papa Franjo također posebno ističe. Pod tim poljem govorimo o tome što zapravo znači služiti, pratiti i braniti. Služiti znači prihvatiti s pažnjom, prihvatiti s pažnjom osobu koja dolazi, prignuti se nad onim koji je u potrebi, bez straha, s nježnošću i razumijevanjem. To znači prvenstveno uspostaviti ljudske odnose s najpotrebnijima. Solidarnost je riječ koja razvijeni svijet plaši. Služiti znači prepoznati i prihvatiti zahtjeve za pravednošću, nadom i tražiti zajedno konkretne puteve oslobođenja. Ne smijemo zaboraviti one siromašne, ali ni to da siromašni zapravo bivaju povlašteni učitelji našeg poznavanja Boga. Oni razotkrivaju naše egoizme, naše lažne sigurnosti, naše težnje samodostatnosti i vode nas do iskustva Božje blizine i nježnosti, do toga da primamo Božje milosrđe, Oca koji se sa strpljivim povjerenjem brine za sve nas. Kao kršćani, novi evangelizatori, često se trebamo pitati služimo li samo sebi ili znamo služiti i drugima kao što je Krist služio položivši svoj život! Druga važna riječ kod govora o solidarnosti jest riječ pratiti. To znači da trebamo pratiti osobe u traženju posla i uključivanju u društvo. Nije dovoljno dati kruh ako taj čin nije učinjen mogućnošću da osoba stane na vlastite noge. Pravo milosrđe kojemu nas Bog uči traži pravednost, da siromah pronade put koji će ga voditi tome da ne bude više siromašan. Pod tim ne smijemo uzeti samo tjelesno siromaštvo, nego bitno voditi brigu o onom duhovnom, da se čovjek prvotno obogati onim što hrani Duh. Treća važna riječ jest braniti te se ona odnosi na to da trebamo kao kršćani stati na stranu onih koji su najslabiji. Za cijelu je Crkvu posebno važno prihvaćanje siromaha i promicanje pravde. Gospodin nas zove da živimo s više hrabrosti i velikodušnosti s prihvaćanjem u zajednicama, u kućama, praznim samostanima.²⁰⁵

Svi trebaju dati svoj doprinos da se riješi problem društvene nepravde. Nitko ne smije ostati ravnodušan prema nejednakostima u svijetu. Protiv kulture egoizma borimo se kulturom solidarnosti koja znači da u drugome ne vidimo suparnika, nego brata. Crkva je, poručuje Papa, odvjetnica i braniteljica protiv nepodnošljivih društvenih nejednakosti. Ona želi dati doprinos u svim inicijativama koje mogu dati istinski razvitak svakoga čovjeka i cijelog čovjeka. Pozvani su svi politički, ekonomski i društveni subjekti da se zalažu za drugačije stvari kojima su temelj solidarnost i pravednost.²⁰⁶

²⁰⁵ Usp. *Isto*, str. 126.-129.

²⁰⁶ Usp. A. TORNIELLI, G. GALEAZZI, *Papa Franjo, ova ekonomija ubija*, str. 42.-43.

3.2.4. Uključivanje siromašnih u društvo

Iz vjere u Krista koji je postao siromašan i blizak siromašnima i isključenima proizlazi briga za cjelovit razvoj društva.²⁰⁷ Svi kršćanski vjernici i zajednice su pozvani promicati oslobođenje siromašnih kako bi se potpuno mogli uključiti u društvo. Moramo biti pozorni čuti vapaj siromašnog i priteći mu u pomoć jer ako se mi kao Božja oruđa oglušimo na taj vapaj, onda se protivimo Očevoj volji i njegovu naumu: „Tko ima dobra ovoga svijeta i vidi brata svoga u potrebi pa zatvori pred njim srce – kako ljubav Božja ostaje na njemu?“ (1 Iv 3,17).²⁰⁸ Papa Franjo govoreći o obvezi kršćana ističe Izaijin stih: „Ne krij se od onoga tko je tvoje krvi“ (usp. Iz 58,7). Tu se zapravo radi o paraboli Posljednjeg suda kad kralj postavlja jedne na desnu stranu, a druge na lijevu. Onima s desna kaže: „Dođite, blagoslovljeni Oca mojega! Primite u baštinu Kraljevstvo pripravljeno za vas od postanka svijeta! Jer ogladnjeh i dadoste mi jesti; ožednjeh i napojiste me; stranac bijah i primiste me; gol i zaogrnušte me; oboljeh i pohodiste me; u tamnici bijah i dođoste k meni“ (Mt 25, 34-36). Oni su ga potom pitali kada su to učinili, a on im odgovori da svaki put kad su učinili jednom od njegove najmanje braće da su njemu učinili. A one koji ne učiniše, njih prokle (usp. Mt 25, 37-41). Papa Franjo ukazuje na obavezu i potrebu predanosti prema siromasima. Upozorava da to uključuje biti istinski uz bližnjega te da nije dovoljno samo pomagati preko raznih institucija. Treba uspostaviti blizak odnos s potrebitima čak i kad nam to nije ugodno. Pomoć ne smije ostati samo na onome da damo gladnome jesti, nego trebamo ići dalje te ga uključiti u zajednicu. Trebamo se pobrinuti da siromašni ne ostanu na margini jer im tek na taj način pomažemo da iziđu iz siromaštva. Papa Franjo nas podsjeća na djelovanje Don Bosca koji osniva škole te na taj način daje priliku mladima da izuče nekakav zanat. Tako im daje priliku i potiče ih da sami zarade svoj kruh. Naša obaveza je da prihvatimo trenutak u kojem živimo, a ne da okrećemo glavu od siromašnoga. Papa pritom upozorava da moramo biti oprezni da pomažući ne upadnemo u napast pokroviteljskog ponašanja koje siromašnima ne bi omogućilo samostalni razvoj. Papa samo prikupljanje sredstava koje se svodi na organizaciju dobrotvornih zabava naziva humanitarnim priredbama koje mnogima služi kao vrsta za smirivanje savjesti. Međutim, ljubav podrazumijeva izlaženje iz sebe i nesebično posvećivanje drugome. Nema milosrđa bez ljubavi.²⁰⁹

²⁰⁷ Usp. EG, br. 186.

²⁰⁸ Usp. *Isto*, br. 187.

²⁰⁹ Usp. J. BERGOGLIO, A. SKORKA, *O nebu i zemlji. Razmišljanja pape Franje o obitelji, vjeri i ulozi Crkve u 21. stoljeću*, V.B.Z., Zagreb, 2013., str. 128.-131.

Siromahe je važno uključiti u društvo i dati im povlašteno mjesto u Crkvi. Treba ih gledati kao cjelovite osobe koje imaju svoje dostojanstvo i od kojih se može učiti. Oni zaslužuju našu pozornost i prijateljstvo.²¹⁰

3.2.4.1. Integracija izbjeglica i prognanika

Ne smijemo zaboraviti da planet pripada svima i da je namijenjen za svo čovječanstvo. Tako činjenica da su neki rođeni u kraju koji oskudijeva prirodnim bogatstvima nije opravdanje da žive s manje dostojanstva. Oni sretniji moraju se odreći nekih svojih prava i s više darežljivosti uložiti vlastito bogatstvo u službu drugima. Trebamo rasti u solidarnosti kako bi omogućili svim narodima da samo postanu graditelji svoje sudbine jer je svaki čovjek rođen da se razvija.²¹¹

Papa Franjo nas poziva da ponovno stavimo osobu i ljudsko dostojanstvo u središte kao stupove na kojima treba izgraditi zajednička pravila i strukture koje će moći ukloniti podjele i premostiti razlike. Trebamo se suprotstaviti kratkovidnim ekonomskim interesima i onih koji isključuju većinu svjetskoga stanovništva te time izazivaju siromaštvo i marginaliziranost. Papa vidi uzrok svjetske krize u odvajanju čovjeka od Boga i bližnjega. To je osiromašenje međusobnih i zajedničarskih odnosa mnoge potaknulo da sreću i sigurnost traže u potrošnji i zaradi mimo logike zdrave ekonomije. Današnja kriza može biti dobra prilika za povratak krjeposti razboritosti, umjerenosti, pravednosti, jakosti koje nam mogu pomoći prevladati teške trenutke. Te krjeposti su posebno potrebne za izgradnju društva prema ljudskom dostojanstvu.²¹²

Crkva svoju pažnju očituje prema onima koji su prisiljeni pobjeći iz svoje zemlje i čiji se život odvija između iskorijenjenosti i integracije. Kršćansko se suosjećanje, supatništvo izražava prije svega u trudu da upoznamo događaje koji ljude tjeraju da prisilno napuste domovinu. Papa Franjo poziva nas kršćane da uočimo u očima i srcu izbjeglica te prisilno iskorijenjenih osoba svjetlo nade. To je nada koja se izražava u želji za prijateljskim odnosima, u želji da takvi ljudi budu dio društva u koje su primljeni, učenjem jezika te pristupom svijetu rada i obrazovanjem za najmlađe. Svi smo pozvani i moramo jačati tu nadu. Papa poziva sve vladare i zakonodavce te čitavu međunarodnu zajednicu da pronađu djelotvorne inicijative i nove pristupe za prisilno iskorijenjene osobe kako bi zaštitili njihovo dostojanstvo i poboljšali kvalitetu života. Sjetimo se da

²¹⁰ Usp. EG, br. 198.

²¹¹ Usp. *Isto*, br. 190.

²¹² Usp. A. TORNIELLI, G. GALEAZZI, *Papa Franjo, ova ekonomija ubija*, str. 99.-100.

liječeci rane izbjeglica, prognanika i žrtava raznih trgovina provodimo u djelo zapovijed ljubavi koju nam je Isus ostavio kada se poistovjetio sa strancem, onima koji trpe, sa nevinim žrtvama nasilja i izrabljivanja. Svaki pastir i svaka zajednica moraju pokazati prema vjerskom životu kršćana koji se nalazi u izbjeglištvu ili su prisilno iskorijenjeni posebnu pastoralnu brigu koja će poštivati njihove tradicije i pratiti ih u skladnoj integraciji u crkvene stvarnosti u kojima sada žive. Naše kršćanske zajednice trebaju biti mjesta gostoprimstva, slušanja i zajedništva.²¹³

²¹³ Usp. Papa FRANJO, *Crkva milosrđa*, str. 124.-126.

4. Temeljni naglasci pape Franje

U ovom poglavlju ponovno ćemo se osvrnuti na glavne naglaske pape Franje te kritički promišljati o njima. Papa posebno ukazuje na znakove vremena te upozorava na novo doba koje potrebuje novu evangelizaciju. Evangelizacija je neophodna u današnjem društvu koje je zavedeno različitim strujama i ideologijama. Cilj nam je osvijetliti pravo lice onoga što se krije pod pojmom društvene krize. Pod krinkom te društvene krize kriju se mnogi drugi problemi. Međutim, vidimo da papa Franjo uvijek traži korijen problema i njegovo rješenje. Kako smo već istaknuli Papa u svojem naučavanju kreće od temelja, tj. evanđelja. Prema tome, uočavamo da se on okreće upravo onome bitnome. Papa uvijek polazi od Krista i njegove Riječi. Vidimo da papa Franjo želi naglasiti važnost evanđelja kao temeljne odrednice i smjernice na koju se uvijek trebamo pozivati kako ne bismo zaboravili svoje temeljno poslanje.

4.1. Globalizacija ravnodušnosti

Ono što papa Franjo ističe kao ključni problem u društvu jest čovjekova usmjerenost na samoga sebe i gubitak radosti i poleta. To je kriza današnjega vremena. Naime, svima je jasno da se društvo i ljudski odnosi mijenjaju. Nalazimo se u postmodernom vremenu visokorazvijene tehnologije koja više ne služi čovjeku, već vlada njime. To Papa jasno uočava kao veliki problem. Međutim, kako papa Franjo uvijek kreće od temelja i korijena problema, vidimo kako uzrok te krize pronalazi u onom temeljnom grijehu, prvotnom grijehu. Kad se čovjek zatvori i postaje dostatan sam sebi, on se gubi, ali i gubi svoje temeljno određenje. Čovjek je stvoren kao društveno biće i prema tome, ako je zatvoren u sebe gubi svoj smisao i postaje ravnodušan i nezadovoljan. Svaka radost koja nije utemeljena u Bogu je prolazna. Čovjek danas više ne primjećuje svoga brata. Tu se svi možemo složiti s papom Franjom. Čovjek je dakle usmjeren na samoga sebe, izgubio je osjećaj za bližnjega i nije mu u interesu rad za opće dobro. U tom ozračju se razvijaju i procesi globalizacije.

Takvo stanje uočava i papa u miru Benedikt XVI. u apostolskoj pobudnici *Sacramentum caritatis* ističući da ne smijemo ostati ravnodušni pred procesima globalizacije koji uzrokuju sve veći jaz između bogatih i siromašnih. Također napominje kako nas Isus potiče na pozornost prema situacijama krajnjeg siromaštva. Otajstvo

euharistije nas osposobljava da se založimo u strukturama svijeta te da unesemo novi odnos čiji je izvor u Bogu.²¹⁴

Smatram da smo u vremenu kad je evangelizacija neophodna kako bi ponovno "vratili" Boga u odnos s čovjekom. Čovjek je gladan Boga, ali sam ne dolazi do Boga jer "nema vremena." Nakon cijele povijesti u kojoj Bog djeluje i pokazuje veličinu svoje milosti i blagoslova, čovjek ipak ostaje ravnodušan ili se nakon kratke ushićenosti opet vraća mlitavosti. Tu vidimo zašto je nova evangelizacija nužna, ali ne samo nužna nego i velika odgovornost koja leži na savjesti svakom kršćaninu. Papa Franjo upravo zbog toga upozorava na povratak temeljima, evanđelju. Kršćani uvijek neumorno trebaju slijediti Krista iako se to zalaganje često čini kratkoročnim ili neučinkovitim. Važno je neprestano ustrajavati na svome poslanju. Ono što je temelj svega jest da čovjek nikad ne smije biti zatvoren u samog sebe i u ovaj svijet, nego uvijek treba gledati prema eshatološkoj punini na koju je pozvan. Samo se usmjerenošću na središte, Isusa Krista, može vratiti „izvorna ljepota i privlačna snaga“²¹⁵ vjere.

Živjeti po uzoru na Krista zapravo znači živjeti muku s Kristom, izići iz samih sebe i poći ususret drugima. Na taj način se pobjeđuje globalizacija ravnodušnosti. Vidimo zapravo da se cijelo naučavanje pape Franje kreće u ovim krugovima sebedarja. Cijeli je Kristov život zapravo sebedarje. Krist je dao cijeloga sebe smrću na križu. Trebamo se zapitati kako mi odgovaramo na Kristovo predanje. Primamo li ga ili smo zatvoreni u sebe pod okovima današnjeg vremena. Papa uvijek polazi od Kristova primjera kako bi nam dao svjedočanstvo. Papa ne samo da govori o evangeliziranoj Crkvi koja evangelizira, nego on upravo to i svjedoči svojim životom.

4.2. Siromašna Crkva za siromašne

Vidimo da Papa neprestano naglašava jednostavnost srca koju treba zadržati u svakom filozofsko-teološkom promišljanju. Kad papa Franjo govori o siromaštvu on upravo govori o toj jednostavnosti srca, o siromaštvu duha. Sve Papine misli međusobno povezuju jedna drugu te ih zapravo i ne možemo radikalno odvojiti. Sve te misli se međusobno nadopunjuju i pojašnjavaju. Tako je ovdje siromaštvo duha usko povezano

²¹⁴ Usp. BENEDIKT XVI., *Sacramentum caritatis – Sakrament ljubavi. Postsinodalna apostolska pobudnica Svetog Oca Benedikta VXI. o euharistiji, izvoru i vrhuncu života i poslanja Crkve, upućena biskupima, kleru, osobama posvećenoga života i vjernicima laicima* (22. II. 2007.), KS, Zagreb, 2007., br. 90.-91.

²¹⁵ W. KASPER, *Papa Franjo – revolucija nježnosti i ljubavi. Teološki korijeni i pastoralne perspektive*, str. 48.

uz Papinu izjavu da želi „siromašnu Crkvu za siromašne“. Ova izjava je izazvala brojne kontroverze i neshvaćenost. Jasno je zašto Papa govori o komunikaciji o kojoj smo govorili u drugom dijelu. Ono što je izazvalo nerazumijevanje Pape zapravo je uzimanje njegovih riječi iz konteksta. Kad promatramo cjelinu vidimo da se u govoru o „siromašnoj Crkvi“ zapravo govori o siromaštvu duha koje poziva da izađemo iz sebe i budemo na pomoć marginaliziranima. Podsjetimo se susreta sv. Franje sa gubavcem. Upravo takvo siromaštvo želi Papa, čak i više od onog koje poziva na materijalnu pomoć. Evanđelje će reći: „Tražite stoga najprije Kraljevstvo i pravednost njegovu, a sve će vam se ostalo dodati“ (Mt 6,33). U svijetu smo velike gladi i zova, a na taj zov Papa odgovara glasno i govori svijetu da se vrati svome Izvoru koji će mu dati vode žive (usp. Iv 4,14). Ta što će nam sve bogatstvo ovoga svijeta ako sebe izgubimo (usp. Lk 9, 22-25). Još Ivan Pavao II. u *Redemptoris missio* govori da je Crkva pozvana dati svoje svjedočanstvo za Krista ponašajući se srčano i proročki pred pokvarenošću ekonomske i političke vlasti, a ne tražeći za samu sebe slavu i materijalna dobra. Ona treba upotrijebiti svoja dobra za služenje najsiromašnijima nasljedujući jednostavnost Kristova života.²¹⁶ Nadalje kaže da Crkva u cijelom svijetu hoće biti Crkva siromaha jer hoće izvući, naučavati i provesti u praksi poput Isusa svu istinu sadržanu u blaženstvima, a osobito onog: „Blago siromasima duhom [...]“.²¹⁷ Upravo ovdje naziremo govor o siromašnoj Crkvi za siromašne te vidimo da papa Franjo zapravo ne donosi ništa novo, nego samo stavlja nove naglaske i oživljava već poznato.

4.3. Milosrđe

Poziv pape Franje upućen je cijeloj Crkvi. Možemo reći da je najveći problem zatvorenost Crkve. Kršćani ne smiju biti od svijeta, oni su u svijetu, ali ne i od njega. Tako se i ovdje usko prožima jedna od glavnih tema koju Papa iznosi kroz cijeli svoj nauk, a to je milosrđe. Odgovornost kršćana je velika i toga kršćanin uvijek treba biti svjestan. Usudila bih se Papin govor okarakterizirati kao eshatološki govor. On zapravo ne govori o lijepom poretku koji bi se postigao, već govori o procesima koje treba pokretati i u tom vidu naglasak stavlja uvijek na vrijednosti koje nadilaze sve zemaljsko. Svatko se može složiti s tvrdnjom da je jako teško ne biti od svijeta. Svi razlozi koje Papa navodi zapravo upućuju na ovaj problem. Činjenica je da je čovjek postao rob novca,

²¹⁶ Usp. RM, br. 43.

²¹⁷ Usp. *Isto*, br. 60.

zarade, svijeta i da mu je uvijek prvo na mjestu da sebi osigura potrebna dobra, a ta težnja uvijek prerasta u nešto veće: imati, imati, imati. Čovjek danas vidi sigurnost samo u tome imati. Sve to čini čovjeka lišenim onog siromaštva duha kojem trebamo težiti. Prema tome, i tu postajemo nesposobni za milosrdno djelovanje koje znači: dati, dati i dati. Milosrđe je protuodgovor svakoj sebičnosti i lažnoj sigurnosti koja nam se nameće. Vidimo da je pravi primjer, cilj i svaki odgovor koji tražimo: Krist. Međutim, ono što nam se događa u tom cijelom poretku jest gubljenje vjere i nade da bi bilo što moglo biti bolje, jer svi ovi problemi naočigled postaju još samo razvijeniji i jasniji. Usudila bih se reći da je čovjek izgubio Boga jer svaka nada i vjera proizlazi od Boga. Čovjeku Bog više nije na prvom mjestu i uvijek se ponovno vraćamo na povijest. Uz sva Božja obećanja mi opet ostajemo nevjerni. Kako onda možemo činiti svoje temeljno poslanje, ako sami trebamo liječnika? Tu jasno vidimo da je nova evangelizacija zapravo neizbježna i da nikada nećemo napredovati ako ne započnemo prvo s novom evangelizacijom kako bismo mogli nastaviti s evangelizacijom koja i jest naše temeljno poslanje. Tu bitno ističemo važnost sakramenata i Božje riječi koja je središte svakog crkvenog djelovanja. Potrebno je naglasiti važnost euharistije jer ona hrani i daje snagu te osposobljuje kršćane za ustrajno svjedočenje. Dakle, euharistija je temelj na kojem gradimo svoju vjeru, nadu i ustrajnost kako ne bi bili bolesna Crkva koja je upućena na samu sebe. Trebamo se često hraniti hranom nepropadljivom kako bismo svojim životom svjedočili živoga Krista onima koji su mu daleko.

4.4. Obnova Crkve

Vidimo da danas u središtu više nije čovjek, nego novac. Više se ne biraju sredstva za postizanje cilja. Cilj više nije dobro čovjeka, nego čovjek postaje sredstvo za ostvarenje cilja. Papa prema tome poziva na novi misionarski izlazak. On ponovno želi staviti u središte odnos prema čovjeku. U tom smislu Papa želi staviti u središte evangelizaciju. Papa želi Crkvu koja je praktična i djelotvorna. On želi Crkvu koja izlazi iz svojih okvira prema periferijama. Smatram da je zatvorenost Crkve danas veliki problem koji onemogućuje temeljno ostvarenje i poslanje Crkve. Svi se trebamo suočiti sa stvarnošću i gledati situaciju onako kako to papa Franjo naučava. Trebamo izići na periferije, izići iz svoje perspektive i sagledati situaciju objektivno. Crkva treba biti siromašna duhom, solidarna, otvorena i radosna. Drugim riječima, Crkva treba biti evangelizacijska, a to može biti jedino ako je sama evangelizirana. To je bit Crkve. Smatram da je temeljni

problem Crkve u naučavanju pape Franje jasno naglašen. Prema tome, vidimo da je evangelizacija i potreba novog evangelizacijskog djelovanja zapravo temeljna misao pape Franje. Potrebna je obnova Crkve koja će ponovno vrednovati dostojanstvo čovjeka. Crkva se treba okrenuti od svoga središta i okrenuti čovjeku. Usudila bih se reći da je Crkva postala zatvorena u svoje programe koji nisu usmjereni na ono što potrebe današnjeg društva traže. Pavao VI. je rekao da evangelizirati često znači vjerniku dati hranu i pomoć u katehezi koja je prilagođena vremenu i osobama.²¹⁸ Potrebna je konkretizacija operativnih programa koji mogu pomoći u praksi. Temeljni je problem što Crkva svoje djelovanje usmjeruje na programe koji su ionako nedovoljno posjećeni. Ona svoje djelovanje usmjerava na obnovu zgrada koje su ionako sve praznije i praznije, umjesto da svoja sredstva usmjeri na ljudstvo. Crkva bi trebala biti vodeća u brizi za bolesne u bolnicama, prema siromašnima i upravo njima širiti riječi evanđelja. Međutim, sredstva se ne koriste u svrhe koje su bliske onom siromašnom, neukom čovjeku. Smatram da bi se veća sredstva trebala uložiti na samo tiskanje i širenje evanđelja. Duboka teološka promišljanja, razni simpoziji doista jesu od velike koristi, ali ako u tim zalaganjima zaboravimo na bližnjega koji je u potrebi onda jednostavno ne izvršavamo svoje poslanje koje nam je dano od Krista. Ako Crkva ne sagleda situaciju i ne počne djelovati tamo gdje doista treba, postajat će sve zatvorenija, neće mijenjati srce bližnjega, neće svjedočiti svojim životom i neće biti evangelizacijska. Takva Crkva gubi svoju bit, ostaje zatvorena u svoje sheme i prestaje biti Crkva kakvu Krist želi.

Crkva se danas nalazi u napetosti između vjernosti onomu što joj je nepromjenjivo i potrebe prilagodbe društvenim prilikama. Ona je pozvana na rast koji se tiče nutarnjeg dinamizma života, a ne samo na rast broja vjernika. Problemi vremena traže dublju spoznaju evanđelja koja izaziva nove odgovore. Prema tome, ako Crkva želi biti vjerna poslanju, ne može se zadovoljiti uhodanim ritmom rada već se treba neprestano obnavljati. Obnova u tom smislu znači vratiti prvotnu snagu i privlačnost za slušanje Riječi i njezino naviještanje. U ovom kontekstu kardinal W. Kasper kaže da kriza ne dolazi iz nedostatne prilagodbe situaciji nego je nedostatak nasljedovanja Krista.²¹⁹

²¹⁸ Usp. EN, br. 54.

²¹⁹ Usp. A. ŠARIĆ, *Pred vratima trećeg tisućljeća*, u: Crkva u svijetu 33 (1998), br. 2., str.153.-158.

Zaključak

Nova evangelizacija je temeljno kršćansko poslanje. Uočili smo da je Crkva pred velikim izazovima današnjeg vremena. Ona se treba mijenjati u unutrašnjosti i otvarati prema van. Vidimo da je Crkva zapravo u krizi identiteta jer sporo napreduje u širenju poruke evanđelja. Ono što uočavamo jest da se njezina djelovanja često drže starih obrazaca koji ostaju nepromijenjeni. Ono što Crkva treba jest biti u korak s vremenom, ali i utemeljena u evanđelju. Njezino djelovanje treba biti dinamično i djelotvorno na područjima koji najviše zahtijevaju promijene. Zbog toga je bilo važno ukazati na važnost i značenje evangelizacije kao takve. Međutim, ne smijemo zaboraviti da je glavni pokretač i obnovitelj Duh Sveti. Vidjeli smo da je nužna neprestana evangelizacija evangelizatora jer je i sam život evangelizatora zapravo svjedočanstvo. Takav primjer svjedočanstva nam daje papa Franjo u svom djelovanju. Prema tome, nova evangelizacija prvo treba krenuti od Krista kako bi došla svome cilju. Nova evangelizacija je duhovni izazov jer traži preobrazbu srca i cijelog života. U tom vidu papa Franjo govori o preobrazbi Crkve. Vidjeli smo da on naglašava prvenstveno nutarnju preobrazbu od koje polazi svako evangelizacijsko djelovanje. U tom smislu prikazali smo što znači da Crkva treba biti siromašna za siromašne. To siromaštvo označava jednostavnost srca koje nije zatvoreno u sebe, već je okrenuto bližnjemu koji je u potrebi. Crkva treba poput Krista primati one koji trebaju liječnika, a ne biti zatvorena u svoju udobnost. Tako je očita težnja pape Franje da ponovno stavi naglasak na temeljnu bit i poslanje Crkve. Njegovo naučavanje nam daje pregled o tome što je zapravo prava evangelizacija na koju smo svi pozvani. Nadalje, otvorenost Crkve i njezino svjedočenje vodi prema ostvarenju zajednice koja ne isključuje siromašne, bolesne i potlačene. Stoga, možemo reći da je odgovor na pitanje o načinu izlaska iz antropološke krize zapravo duboka poniznost i solidarnost. Protiv egoizma vodećih politika treba se boriti prema primjeru Kristove poniznosti. Tu poniznost nam svjedoči i sam papa Franjo. Vidimo da se svaki Papin govor uvijek povezuje i nadovezuje: govor o evangelizaciji, svakom novom evangelizacijskom djelovanju i materijalnom i duhovnom siromaštvu. Papa ukazuje da svako naše traženje i rješenje uvijek proizlazi iz Krista. Sam papa Franjo u svojim djelima svjedoči Krista. Proučavajući Papin govor i svih onih koji su o njemu govorili možemo uočiti da Papa biva više prihvaćeniji od nekršćana, dok više kontroverza upućenih njemu dolazi od kršćana. Tu također možemo napraviti usporedbu s Kristom: „K svojim dođe i njegovi

ga ne primiše. A onima koji ga primiše podade moć da postanu djeca Božja: onima koji vjeruju u njegovo ime, koji su rođeni ne od krvi, ni od volje tjelesne, ni od volje muževlje, nego - od Boga“ (Iv 1, 11-13). Prema tome, trebamo biti svjesni autoriteta i milosti koju smo dobili u pontifikatu rimskog biskupa kao i onoga autoriteta kojim je Krist povjerio Crkvi zadaću naviještanja Riječi Božje.

Bibliografija

ANČIĆ, Nediljko Ante, *Nova evangelizacija. Neodgodiva zadaća Crkve našega vremena*, u: Crkva u svijetu, 35. (2000.) II.

BENEDIKT XVI., *Sacramentum caritatis – Sakrament ljubavi. Postsinodalna apostolska pobudnica Svetog Oca Benedikta VXI. o euharistiji, izvoru i vrhuncu života i poslanja Crkve, upućena biskupima, kleru, osobama posvećenoga života i vjernicima laicima* (22. II. 2007.), KS, Zagreb, 2007.

BERGOGLIO, Jorge Mario, *Papa Franjo odgovara. Intervjui i tiskovne konferencije*, KS, Zagreb, 2016.,

BERGOGLIO, Jorge Mario, SKORKA, Abraham, *O nebu i zemlji. Razmišljanja pape Franje o obitelji, vjeri i ulozi Crkve u 21. stoljeću*, V.B.Z., Zagreb, 2013.

BOZANIĆ, Anton, *Evangelizacija i nova evangelizacija*, u: *Obnovljeni život* (53) 2 (1998.)

DIANICH, Severino, *Učiteljstvo pape Franje – nove perspektive*, Riječki teološki časopis, god. 24 (2016.), br. 2.

DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Lumen gentium. Dogmatska konstitucija o Crkvi* (21. XI. 1964.), br. 8., u: *Dokumenti*, KS, Zagreb, 2008.

GALEAZZI, Giacomo, TORNIELLI, Andrea, *Papa Franjo, ova ekonomija ubija*, Verbum, Split, 2015.

IVAN PAVAO II., Enciklika *Redemptoris missio. Enciklika o trajnoj vrijednosti misijske naredbe* (7. XII. 1990.), KS, Zagreb, 1991.

KASPER, Walter, *Nova evangelizacija – pastoralni, teološki i duhovni izazov*, Služba Božja 52 (2012.)

KASPER, Walter, *Papa Franjo – revolucija nježnosti i ljubavi. Teološki korijeni i pastoralne perspektive*, KS, Zagreb, 2015.

KOVAČ, Tomislav, *Crkva pred izazovima siromaštva u novoj evangelizaciji*, Bogoslovska smotra, 84 (2014.) 3.

KVATERNIK, Peter, *Smještaj nove evangelizacije u pastoral. Iskustva Crkve u Sloveniji*, u: Crkva svijetu, vol. 47, no. 1, 2012.

Papa FRANJO, *Božje je ime milosrđe. Razgovor s Andreom Torniellijem*, Verbum, Split, 2016.

Papa FRANJO, *Crkva milosrđa*, prir. Giuliano Vignini, KS, Zagreb, 2014.

- Papa FRANJO, *Evangelii gaudium – Radost evanđelja. Apostolska pobudnica biskupima, prezbiterima i đakonima, posvećenim osobama i svim vjernicima laicima o naviještanju evanđelja u današnjem svijetu* (24. XI. 2013.), Zagreb, 2014.
- Papa FRANJO, *Ne dajte da vam ukradu nadu*, Verbum, Split, 2013.
- Papa FRANJO, *Radost naviještanja*, Verbum, Split, 2014.
- PAVAO VI., *Evangelii nuntiandi – Naviještanje evanđelja. Apostolski nagovor o evangelizaciji u suvremenom svijetu* (8. XII. 1975.), KS, Zagreb, 2000.
- PAVAO VI., *Populorum progressio – Razvitak naroda. Enciklika o razvitku naroda* (26. III. 1967.), Zagreb, 1967.
- RAGUŽ, Ivica, *O siromasima – teološko promišljanje*, u: *Diacovensia* 22 (2014.) 4.
- ŠARIĆ, Anto, *Pred vratima trećeg tisućljeća*, u: *Crkva u svijetu* 33 (1998), br. 2.
- TAMARUT, Anton, *Crkva u nauku pape Franje*, *Bogoslovska smotra*, 87 (2017.) 1.
- VALKOVIĆ, Jerko, *Papa Franjo i novi oblici komunikacije*, *Riječki teološki časopis*, god. 23 (2015.).